

ΚΑΡΟΛΟΣ ΜΠΩΝΤΕΛΑΙΡ.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ.

Η ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΑ

ΤΟΥ ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΠΩΝΤΕΛΑΙΡ *

A MA FEMME.

A.

”Εκλεισαν πενήντα χρόνια από τὸν θάνατο τοῦ Καρόλου Μπωντελαίρ, τοῦ ποιητὴ τῶν «Λουλουδιῶν τοῦ Κακοῦ». Πενήντα χρόνια, — κι' ἡ ἐπίδρασί του δὲν ἔπαφε νὰ φαίνεται στὴ γαλλικὴ ποίησὶ καὶ, γενικότερα, μέσα στὴν ποίησι.

”Η ἐπίδρασι αὐτὴ εἶνε πολὺ μεγαλύτερη ἀφ' ὅτι φαντάζουνται πολλοί. ”Οπως εἶχε γράψει γι' αὐτὸν δ Οὐγκώ, δ Μπωντελαίρ «προσίκισε τὴν τέχνη μ' ἓνα καινούργιο ρῆγος». Η σημερινὴ ποίησι ἔχει τὴς ρέζες τῆς στὴν ποίησι τοῦ Μπωντελαίρ. Τὰ «Λουλουδιά τοῦ Κακοῦ» ωξεῖται σπόρους καὶ μιὰ καινούργια ἄνθησι βγῆκε ἀπὸ αὐτά. ”Ολοι βέβαια δὲν τὸ παραδέχουνται. Κι' ὅταν δ Μπωντελαίρ ἔξουσε, καὶ σήμερο ἀκόμα πολλοὶ ἔξακολουθοῦνται νὰ μὴ βλέπουν σ' αὐτὸν παρὰ ἔνα ποιητὴ ἀπλῶς «μανιερὲ», ἔνα ποιητὴ δὲν δοποῖος ἐφιλοδόξησε νὰ γίνῃ ἀρχιγός σκολῆς καλλιεργῶντας πρὸς τοῦτο ἔνα καινούργιο εἶδος: ἔκκεντρικὰ παραμένενο, χυδαῖο καὶ ἀρρωστο. Δὲν συμβαίνει τίποτα ἀπ' αὐτά. Δὲν «έφειρίσκει» κανεὶς ἔνα εἶδος

* **ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΙ:** — ‘Ο Κάρολος Μπωντελαίρ γεννήθηκε τὸ 1821 στὸ Παρίσι απὸ γονεῖς μεσαίας κοινωνικῆς τάξεως. Ήταν ἀκόμα ἔχασε τὸν πατέρα του κι' ἡ μητέρα του ἥλθε σὲ δεύτερο γάμο μ' ἓνα στρατηγό. Στὸ σπήλι τοῦ πατριόυ του πέφασε τὰ χρόνια τῆς πρώτης του νεότητας ἀκολουθῶντας σπουδές τῆς δόπιες δὲν ἐπόκειτο ν' ἀποτελειώσῃ γιατὶ ἀπὸ νιφρὶς τὸ πνεῦμα του εἶχε στραφεῖ πρὸς τὴν ποίησι, κι' ἔχουπε λίγους ποιητές ποὺ ἦταν πρότυπα σπουδαστῶν. Οἱ γονεῖς του, ἀνησυχοῦντες μὲ τὴν κλίσι του αὐτὴν καὶ ποιοῦντες νὰ τὸν ίδονται στρεφόμενο πρὸς πρακτικότερα στάδια τὸν ἔστειλαν μὲ κάπιον γνωστὸ τους πλοιάρχο στῆς Ἰνδίες, διότι τὸν προσῳδίζουν γιὰ ἐμπορικὲς ἐργασίες. Στὶς Ἰνδίες ὅμως δ Μπωντελαίρ δὲν ἔμεινε πολὺ καιρό. Ξαναγυνώντας στὸ Παρίσι καὶ κύριος μιᾶς μικρῆς πατρικῆς περιουσίας ἀφίνει τοὺς δικούς του κι' ἐνεκαινίαζε μιὰ ζωὴ δικῆ του: τὴν ζωὴν ἐνὸς νέου δὲν δοποῖος ὡς μόνη ἀσχολίᾳ ἔχει τὴν ποίησι.

”Ἐπέρασε ἔτοι ἀρκετά χρονία τῆς ζωῆς του ἔσοντας ἀπὸ τὰ πατρικὰ χρήματα, μελετῶντας καὶ γράφοντας τὰ τραγούδια του τὰ δοποῖα, βγαίνοντας ἀργότερα μὲ τὸν τίτλο «Λουλούδια τοῦ Κακοῦ», τόπος ἔκανεν τόσο διάσημο. Μερικὰ ἀπὸ τὰ τραγούδια αὐτά, δημοσιεύθηντα κατ' ἀραιὰ διαστήματα σὲ περιοδικά διευθυνόμενα ἀπὸ νέους, εἶχαν κάνει τὸ ὄνομά του γνωστὸ σ' δύο τὸ φιλολογικὸ κόσμο καὶ τοῦ δοσίου τὴ φιλία τὸν γνωστοτέρων ποιητῶν καὶ καλλιτεχνῶν τῆς ἐποχῆς του. ”Ο, τι ὅμως ἔκανε γνωστὸ τὸ ὄνομά του στὸ πολὺ κοινὸ ἦταν ἡ τελείες μεταφράσεις του τοῦ πεζοῦ ἔργου τοῦ Ἀμερικανοῦ ποιητὴ ”Ἐδγαρ “Αλλαν Πόου. Μὰ κι' αὐτὴ του ἡ ἐργασία δὲν τοῦ ἀπέφερε ἀρκετά ἡλικά κέρδη κι' δ Μπωντελαίρ, τοῦ δοποίου ἡ μικρὴ περιουσία εἶχε σωθεῖ, πέρασε ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, ἀπὸ συνεχεῖς οἰκονομικές στερησίεις. ”Ολὴ του ἡ ”Αλληλογραφία” δὲν περιέχει παρὰ γράμματα πρὸς

ποιήσεως ὅπως θάκανε μιὰν ἐφεύρεσι στὸν κλάδο τῆς μηχανικῆς. Ή
ἐμφάνιστι τῶν «Λουλουδιῶν τοῦ Κακοῦ» δὲν ἥρθε σὰν ἔνα γεγονός
ἀπομονωμένο. Ἡταν μιὰ φυσικὴ ἐξέλιξι ὑστερὸς ἀπ’ τὸν ωμαντισμὸν
—κι’ ἥρθε στὴν ὡρα τὸν ὅπως ἥρθε στὴ ζωγραφικὴ ὁ Ντελακρούα
ὑστερὸς ἀπ’ τὸν Ἐνγκρ, ὅπως τὸ νατουραλιστικὸ μυθιστόρημα ὑστερὸς
ἀπ’ τὸν Σατωρβιάνδο.

“Οσοι μελέτησαν τὴν ἀνεκδοτολόγικὴ ίστορία τῆς γαλλικῆς
φιλολογίας ἔνεργον τί ἀγῶνας μαρδὸς καὶ σφοδρὸς ἔχοειάστηκε
γιὰ νὰ ἐπιβληθῇ ὁ ωμαντισμὸς στοὺς «bourgeois». Ξεύρουν
τί σφριγματα καὶ τί ἀποδοκιμασίες ὑποδεχτήκανε τὸ μανιφέστο
τοῦ Οὐγκὼ καὶ τὴν πρώτη παράστασι τοῦ Ἐργανῆ. Ο ωμαντισμὸς
εἶχε κατανήσει μιὰ συνθήκη κι’ αὐτὸς ὅταν φανήκανε τὰ «Λουλού-
δια τοῦ Κακοῦ» κι’ οἱ ἰεροφάντες του κραυγάσαν γιὰ τὸ σκάνδαλο.
Ἐτσι γίνεται πάντα. Ὅταν κάτι καινούργιο πέσῃ μιὰ μέρη σὲ
μιὰν ἀποδεδειγμένη μορφὴ τέχνης πάντα σηκώνονται κατακραυγὲς
ὅπως πάντα κοάζονται οἱ βάτραχοι ὅταν, στὸ τέλμα ποῦ ζοῦνται,
πέφτει μιὰ πέτρα καὶ τὸ ἀναταράξει. Ἡ τέχνη αὐτὴ ποῦ ἀφῆκε
τὰ παραδεγμένα γιὰ νὰ ἀναλύῃ ὅμιλα τὰ καθημερινὰ συναισθήματα
τῆς ζωῆς τοὺς φάνηκε, καὶ τὴν κατηγόρησαν, ὡς ἐκζητημένη.
Ἐκζήτησι ὅμως στὴν τέχνη δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ γιατὶ δὲν
ἔχουμε κανένα σταθερὸ κι’ ἀναλοίωτο δρισμό της καὶ γιατὶ τέτοιος
δρισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ χωρέσῃ σ’ αὐτήν, ἀφοῦ ή τέχνη ἀκολουθεῖ
τὸν ἄνθρωπο στὴς ἐποχές του καὶ τὴν ἐξέλιξι του καὶ πηγᾶς εἰ
ἀπ’ αὐτόν.

B'.

Κι’ αὐτοὶ ἀκόμα ποῦ ἴγαπήσανε τὸν Μπωντελαίρ στὴν ἐπο-
χή του δὲν εἶδαν σ’ αὐτὸν τὸν πρόδρομο μιᾶς νέας μεγάλης

τοὺς ἐκδότες του, ὅλα σχεδὸν ἐμπορικά, καὶ δὲν καθρεφτίζει παρὰ τὴν ἀνη-
συχία του γιὰ τὴν ἐπομένη. Μάταια ὅμως ἔβαιζε προγράμματα στὴ ζωὴ του
γιὰ νὰ ἐργασθῇ «σοβαρά» κι’ ἐπαλλίγραψε στὰ χαρτιά του τίτλους ἐργων
ποὺ ἔλεγε νὰ γράψῃ. Ὁ μεγάλος αὐτὸς τεχνίτης δὲν ἤτανε πολυγραφός καὶ
ἔτρεφε μεγάλο σεβασμὸ στὴν τέχνη γιὰ νὰ τὴν ἐκμεταλευθῆ ἐμπορικά. Τα
ἔργα ποὺ εἶχε κάνει ἦσαν τέτοια ποῦ νὰ ἐνδιαφέρουν μόνο τοὺς ὀλίγους.
Αντά τὰ «Λουλούδια τοῦ Κακοῦ», ποῦ ὁ φιλολογικὸς κόσμος τὰ περίμενε
μὲν ἀνυπομονητία, δὲν είχαν, στὸ πολὺ κοινό, παρὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκαν-
δάλου. Ἡ καταδίκη μεριῶν ποιημάτων του ἦταν ἡ μόνη αἵτια ποῦ τὰ
«Λουλούδια τοῦ Κακοῦ» ἔγιναν τὸ θέμα τῆς ήμέρας στὰ σαλόνια τῶν κυ-
ριῶν καὶ στὰ βουλεύματα. Ἐξ ἄλλου η παρισινὴ ζωὴ τὸν ἀποφούσθε
διόλοκληρο. Χωρίς θέληση, παραμελοῦσσε τὸ ἔργο του γιὰ τὴν ἐλαφρή ζωὴ καὶ
γιὰ φιλολογικὲς καὶ καλλιτεχνικὲς του γνωριμίες. Γιὰ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν
ζωὴ αὐτὴ δὲν ἔνοηκε ἄλλο τρόπο παρὰ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ Παρίσι καὶ νὰ πάγ
νὰ ἐγκαταστῇ στὴς Βρυξέλλες, ὅπου ἐνόμιζε πότε θὰ ἤταν δυνατὸ νὰ ἀφρο-
σιωθῇ διολκηριωτικὰ στὴν ἐργασία. Στὶς Βρυξέλλες προσεβλήθηκε ἀπὸ μιὰ
ἐλαφρή παράλυση. Δὲν ἔδινε σημασία κι’ ἔξιακούσθησε τὴ ζωὴ του. Τὸ
καρό ὅμως προχωροῦσε καὶ, λιγὸ χρόνο κατόπι, ὁ Μπωντελαίρ προσεβλή-
λετο ἀπὸ γενικὴ παράλυση. Μεταφερθεὶς στὸ Παρίσι ἀπὸ τοὺς φίλους του σὲ
μιὰ θλιβερὴ κατάσταση ἐμπήκε σε μιὰ κλινικὴ καὶ παρέμεινε σ’ αὐτήν ὡς τὸ
θάνατο του, ποῦ ἐπῆλθε λίγους μῆνες πατόπι, στὸ 1867, χωρὶς νὰ μπορῇ
πειά οὔτε νὰ κινηθῇ οὔτε νὰ μιλῇ ἀκόμια ...

σχολῆς ποῦ θὰ διαδεχότανε τὸν ρωμαντισμό, τὴν ἀρχὴν ἐνὸς νέου σταθμοῦ ἔξελίξεως στὴν τέχνη. Δὲν εἶδαν σ' αὐτὸν παρὰ ἔνα παράδοξο ἄνθρωπο μὲ μάσκα Μεφιστοφελική, ἔναν σκοτεινὸν ἀληγματικὴν τῆς Τέχνης, ἔναν ἄνθρωπο δ' δοποῖος μ' ἔνα σατανικὸν χαμόγελο ἀρεσκότανε νὰ δείχνῃ στὸν κόσμο δὲς τῆς σατίλες καὶ τῆς ἀναθυμιάσεις τῆς ζωῆς. Οἱ κριτικοὶ του ἐπεριαυτολόγησαν μὲ πολλὴν αὐταιρέσκεια πάνω στὴν πλαστικότητα, στὴν ἔξωτερη δηλαδὴ μορφὴ τῆς τέχνης του. Τὰ «Λουλούδια τοῦ Κακοῦ» τὰ εἶδαν ὃς ἔνα μπουκέτο ἔξωτικῶν λουλουδιών μὲ ἀντανάγεις μεταλλικές, μὲ πρασινοκίτρινα χρώματα, ὅπως τὰ Λουλούδια τελμάτων, βαλμένα μὲ τέχνη σ' ἔνα βάζο σκαλισμένο παράξενα, ἐπιμελῶς βάρος, κι' εἴπαν δὲ τὰ λουλούδια αὐτὰ εἶχαν ἔνα ἄρωμα βαρύ, νικρωτικό, δῆλο δηλητήριο. Τὰ λουλούδια αὐτὰ τὰ ἐθαύμασαν,— ἀλλὰ δὲν τὸ ἀγάπησαν. Εἶδαν στὸν Μπωντελαὶρ ἔνα μεγάλο τεχνίτη,— ὅχι τὸν βαθειὰ ἄνθρωπινο ποιητή. Τὰ τραγούδια του δὲν τοὺς φάνηκαν ὃς ἔνας λυγμὸς ἄνθρωπινος, ἀλλ' ὡς ἔνας σατανικὸς σαρκασμός. Καὶ τὴν ἐντύπωσι αὐτὴν τὴν ἀποχυντάλλωσαν στὸν τάφο του, ὅπου δὲ Μπωντελαὶρ φαίνεται ξαπλωμένος στὴν ἐπιτάφια πλάκα του μὲ μιὰ σφιγγώδη ἔκφρασι στὸ πρόσωπό του, ἐνῷ τὸ πνεῦμα τοῦ Κακοῦ ὀνειρεύεται πάνω ἀπὸ τὴν αἰώνια του ἀκινησία...

Εἶναι ἀλήθεια πῶς δὲ Μπωντελαὶρ ἐκαλλιέργησε κάπως τὸ παράδοξο, θελητά, κατὰ τὸν τρόπο ποῦ τὸ εἶχε καλλιεργήσει ὁ Βύρων. Τοῦ ἀρεσε νὰ φαίνεται σὰν ἔνας Ιεροφάντης τοῦ πενθίμου παραδόξου. Μερικὰ τραγούδια του, ὅπως τὸ «Ψοφῆμι», ὅπως οἱ πρόλογοι του στοὺς ἀναγνῶστες, εἶνε ἀποτελέσματα τῆς διαθέσεως αὐτῆς, τῆς διαθέσεως ποῦ θέλει νὰ κινῇ τὴν ἔκπληξι. Ὁ Ημελες νὰ τὸν φαντάζουνται κατὶ δῆς τὸν Παγανίνι τῆς ποιήσεως. Στὴν ζωή του ἀκόμα ἐδοκίμαζε νὰ δώσῃ ἔνα ξωτικό, διαβολικὸν χαρακτῆρα κι' ὑπεστήριζε πῶς ἥξεν φερεταγή γιὰ νὰ γίνῃ καθένας ποιητής. Οἱ καλλιτέχνες ἔχουν αὐτὲς τῆς ἀδυναμίες. Ὁ Γουάιλντ δὲν εἶνε ἔνα ζωντανὸν παράδειγμα τῆς τάσεως αὐτῆς τῆς καλλιτεχνικῆς νὰ καταπλήσσῃ καὶ νὰ σκανδαλίζῃ τὸ κοινό; Ὅμως μόνο στὸ ἀπλοϊκὸ κοινὸ τέτοιες παραδοξότητες μποροῦν νὰ φέρουν ἔνα ἀποβλακωμένο ἀνοιγμα στόματος. Πρέπει νὰ μὴν ξενόρη κανεὶς νὰ βλέπῃ γιὰ νὰ βρῇ στὸν Μπωντελαὶρ ἔνα καλλιτέχνη ἀπλῶς «μανιερέ», ἔνα τεχνίτη ἀκροβατικὸ δ' δοποῖος ἔγραφε στὴν ήσυχία τοῦ γραφείου του μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ἴκανοποιῇ τὴν φοιτή του πρὸς τὸ παράδοξο καὶ γιὰ νὰ διασκεδάζῃ μὲ τὴν ἔκπληξι ποῦ θὰ γεννᾶν τὰ γραφόμενά του.

Ναί, ἐκαλλιέργησε στὸ τέλος τὴν διάθεσι αὐτῆς,— τὴν ὑστερικὴν καὶ τὴν ἀρρωστη,— τὴν ἐκαλλιέργησε «μὲ ἥδονὴ καὶ μὲ τρόμο», ἀλλὰ ἡ διάθεσι αὐτὴ δὲν ἐφευρέθηκε, ἐγέμιζε δὲλη τὴν ζωή του. Δὲν ἤτανε ἔνα μέσο διασκεδάσεως, ὑπέφερε κατώ ἀπὸ τὰ νύχια της. Κι' ἀν ἀρεσκότανε σ' αὐτὴν ἤτανε ἀπὸ τὴν ἐσώτερη ἀπαιτητικὴ ἀνάγκη νὰ πονέσῃ περισσότερο, νὰ πονέσῃ δῆς τὴν ἥδονή, γιατὶ βρίσκει κανεὶς πάντα μιὰ πικρή, ἔντονη ἥδονή στὸ ἐκούσιο πλήγωμα τῆς πονεμένης του ψυχῆς.

Ο Μπωντελαίο, φθάνοντας στὴν ἐποχή μας, ἐπλησίασε ἀντὶ ν' ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ μᾶς. Κι' ὁ πέπλος μὲ τὸν ὅποιο τὸν ἐτύλιξε ὁ θρῦλλος πέφτει σήμερα. Ἡ ποίησί του φαίνεται τώρα ὅπου πραγματικά είνε.

Δὲν είνε ἔνας ἀπὸ τοὺς ποιητὲς ἔκεινους ποῦ καλοῦντες μινόρες καὶ οἱ ὅποιοι είνε μέσα στὴν τέχνη σὰν τοὺς ὑπομονητικοὺς ἔκεινους τεχνίτες τοῦ Μεσαιῶνα ποῦ περνοῦσαν δλόκληρα χρόνια τῆς ζωῆς τους γιὰ νὰ σκαλίσουν ἔνα τέλειο κομψοτέχνημα πάνω στὸ ξύλο ἢ στὸ χρυσάφι. Ξεύρω ὅτι θὰ κινήσω τὴν ἔκπληξην πολλῶν ἀν πῶς ἡ ποίησί τοῦ Μπωντελαίο μοῦ φαίνεται μέσα στὴν Ποίησί σὰν ἔνας μεγάλος μεταβατικὸς σταθμός. Καὶ οἱ σταθμοὶ αὐτοὶ δὲν είνε πολλοί. Κλασσικισμός, ρωμαντισμός,—αὐτοὶ είνε. Ὁ Κλασσικισμὸς είνε ἡ ἀντικειμενικὴ τέχνη : τὸ ἔπος, ἡ τραγωδία, τὰ μεγάλα ἀνθρώπινα αἰσθήματα. Ρωμαντισμός, ὁ ἀνθρώπως μέσου στὴ φύσι καὶ στὴν ἴστορία, τὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα. Ὁ Μπωντελαίο είνε ἡ τρίτη μετάβασι, ἡ σημερινή : ἡ ἐγκεφαλικὴ ποίησι.

Είνε ἡ ποίησι τῶν «συναισθημάτων»,—sensations — ποῦ δοκιμάζει ὁ αἰσθαντικὸς ἀνθρώπως μέσα στὴ ζωή, τὴ δικῇ του τὴν καθημερινή καὶ τὴ μάταιη. Ὁ Μπωντελαίο είνε ὁ ποιητὴς τῆς πολιτείας, τῆς τεφρῆς καὶ πολύβοης, μέσα στὴν ὅποια κυλάει, δλο ὑλισμό, ἡ ζωή. Ψάλλει τὸ ἄπειρο πένθος τῆς ζωῆς αὐτῆς, στὰ τελματώδη τῆς ὅποιας νερὰ δὲν καθρεφτίζεται οὔτε μία γωνία γαλανοῦ οὐρανοῦ καὶ μέσα στὰ δποῖα βουλιάζουν, ὅπως τὰ χάρτινα καραβάκια τῶν παιδιῶν στὰ πρασινωπά νερὰ δεξαμενῶν, καὶ ὄνειρα καὶ ἀγνότητα καὶ ὑγιεία. Βλέπει κανεὶς μιὰν ἀτέρμονη θάλασσα ποῦ τὴν ταράζει ἔνας ἀδιάκοπος καὶ μάταιος σάλος. Τὰ τραγούδια του είνε ἡ ἔκφρασι τοῦ μεγάλου καὶ κουρασμένου πόνου μιᾶς αἰσθαντικῆς ψυχῆς ἡ ὅποια εἶδε ὅτι τίποτα ἀφ' ὅτι ἐπόθησε κι' ἐξήτησε δὲν βρίσκεται μέσα στὴ ζωή. Τὰ «Λουλούδια τοῦ Κακοῦ» είνε ἡ τραγωδία τοῦ διανοητικοῦ καὶ ψυχοπαθοῦς ἀνθρώπου τοῦ ψιγμένου μέσα στὸν σκοτεινὸν ὥκεανὸν τῆς καθημερινῆς ζωῆς, τὸν ὅποιο δὲν τὸν φωτίζει καμιὰ ποτὲς ἀστραπὴ ἵδεώδους. Ἡ τραγωδία τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ἔχει ἵδεῖ ὥς τὸν βούρκο τοῦ βάθους τῶν πραγμάτων, ποῦ ξέρει ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ξεκολλήσῃ ἀπ' ἕπου νὰ πιαστῇ, οὔτε πίστι, οὔτε χίμαιρα.

Δ'.

Κατ' αὐτὸ δ Μπωντελαίο είνε τέκνο τοῦ αἰῶνος του — κι' ὁ ἀντίροσω πεντικός του τύπος. Τὰ «Λουλούδια τοῦ Κακοῦ» μποροῦσαν νὰ είνε ἡ πνευματικὴ διαθήκη τρῦ δεκάτου ἐννάτου αὐτοῦ αἰῶνα δ ὅποιος, ὅπως ὁ σκελετὸς στὴν εἰκόνα τοῦ δραματικοῦ ζωγράφου Γκόγια, ἀνασήκωσε τὴν πλάκα τοῦ τάφου καὶ, δείχνοντας τὸ ζοφερὸ κάτω ἀπ' αὐτὸν κενό, ἔγραψε τὴν τρομερὴ λέξι : «ΝΑΔΑ!...» — «Κυττᾶξε, δὲν ὑπάρχει τίποτα μέσα...» Ἡ θετικὴ ἐπιστήμη, κρημ-

νιζοντας τὸ γοτθικὸ κτίριο τῶν δοξασιῶν καὶ τῶν προλήψεων, δὲν προσέφερε παρὰ μίαν ἀρνητικὴν ὑπηρεσία στὸν κόσμο. Ἡ ψυχές, ἡ συνειδισμένης ἀπὸ αἰῶνες στὸ μυστικιστικὸ σκοτάδι τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅταν ἀντίκρυσαν μέσα ἀπὸ τὰ χαλάσματα τῆς πίστεως τὸ ἔντονον καὶ γυμνὸ φῶς τῆς πραγματικότητος ἐκτινφλώθηκαν καὶ, σὰν τὰ πουλιά τῆς νύχτας, χτυπᾶνε καὶ πληγώνουνε μέσα στὰ χαλάσματα τὰ φτερά τους, ἀδυνατῶντας ν' ἀντιμετωπίσουνε τὸ νέο φῶς. Θὰ ἔχοιεις ὅταν οἱ ἀνθρώποι νὰ ἥταν οἱ Ὑπεράνθρωποι τοῦ Νίτσε γιὰ ν' ἀκολουθήσουν στοιχιὰ ἡ ἀγέρωχα τὸν γυμνὸν αὐτὸν δρόμο ποῦ πηγαίνει στὸ Μηδέν. Γιὰ τὸν ἀνθρώπο θμως, τὸν μάταιο καὶ πλάνο ἀνθρώπο, ἡ πίστι ἥτανε τὸ ὁδηγητικὸ φῶς μέσα στὰ σκοτάδια τῆς ζωῆς. Τώρα ὅμως :

‘Η Ἐλπίδα ποῦ ἔλαμπε στὰ παράθυρα τοῦ ξενῶνα
Σβύστηκε, πέθανε γιὰ πάντα !
Χωρὶς φεγγάρι καὶ χωρὶς ἀχτίνες, πῶς νὰ βροῦν νὰ ξενιστοῦν
Οἱ μάρτυρες τοῦ κακοῦ δρόμου !

Χωρὶς λοιπὸν καμμία πλέον ὁδηγητικὴ πίστι, ἀλλὰ μὲ τὴν μυστικοπάθεια ἀκόμα ποῦ μᾶς πότισαν τόσοι χριστιανικοὶ αἰῶνες, φυσικὸ εἶνε ἡ ζωὴ ἡ καθημερινὴ νὰ φαίνεται ἀνούσια καὶ πένθιμη τὴν στιγμὴν ποῦ δὲν τὴν λαμπτόνει καμμὶς ἰδεολογία. Ἡ ἔλλειψι ἔνδος σκοποῦ ποῦ νὰ εἴνε ἀρχὴ καὶ τέρμα μαζὲν μέσα στὴ ζωὴ καὶ ποῦ θὰ μποροῦσε, αὐτὸς καὶ μόνος, νὰ τὴν πληρώσῃ ὀλόκληρη τῇ ζωῇ, ἔχοντας στὴν ψυχὴ τῶν διανοούμενων ἀνθρώπων τὴν πικρία τῆς ματαιότητος τῶν πάντων. Βλέπουν ὅτι ὀλόκληρος ὁ πνευματικὸς μηχανισμὸς τοῦ ἀνθρώπου κινεῖται μάταια μέσα στὸ κενό. Ἡ συναίσθησι ποῦ ἔχουν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ των ἀπέναντι στὴ Δημιουργία εἶνε αὐτὴν ποῦ βρίσκεται στοὺς ἐπόμενους στίχους τοῦ Ἀγγλοῦ ποιητὴ Pope :

•Βαλμένος στὸν ίσθμο ἐκείνο τῆς μέσης καταστάσεως,
Σοφὸς μὲ σκοτεινές, μεγάλος μὲ ἀτέλειες :
Μὲ πάρα πολλὲς γνώσεις γιὰ νὰ πέσῃ στὴν ἀμφιβολία τοῦ σκεπτικιστή,
Μὲ πάρα πολλὲς ἀδυναμίες γιὰ ν' ἀνεβῇ ὡς τὴν ἀγερωχία τοῦ στωίκοῦ,
Κρέμεται ἀνάμεσα στὰ δύο* μὴ ξεύροντας ἀν πρέπει νὰ δράσῃ ἡ νὰ μείνῃ ἡσυχος·

“Αν πρέπει νὰ θεωρεῖται Θεὸς ἡ ατῆνος,
“Αν πρέπει νὰ προτιμάῃ τὸ σῶμα του ἡ τὸ πνεῦμα του·
Γεννώμενος μόνο γιὰ νὰ πεθαίνῃ, λογικεύμενος μόνο γιὰ ν' ἀποπλανιέται·
“Εχει τέτοιο πνεῦμα ποῦ νὰ μένῃ πάντα στὴν ἄγνοια,
Εἴτε πάρα πολὺ εἴτε πολὺ λίγο σκέπτεται :
Χάος σκέψεων καὶ παθῶν, δλων ἀνακατωμένων
Πέφτοντας στὴν ἀπάτη ἡ βγαίνοντας ἀπὸ αὐτὴν μόνος του πάντα·
Δημιουργημένος γιὰ νὰ ὑψώνεται καὶ γιὰ νὰ πέφτῃ·
Κύριος καὶ λεῖα δλων τῶν πραγμάτων.
Μόνος κριτής τῆς ἀλήθειας, βυθισμένος σὲ μιὰν ἀπειρη πλάνη,
Δόξα, παίγνιο καὶ αἴνιγμα τοῦ κόσμου». (¹)

(¹) : Δοκίμιο ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου,

Αύτὸς εἶνε ὁ ἀνθρωπος.

Φυσικὸ λοιπὸν εἶνε κάθε δρᾶσι νὰ εἴνε μάταιη—ἀφοῦ δὲν δῦληγει σὲ τίποτα.

Ἡ ἰδεολογικὴ αὐτὴ ἀπογοήτευσι εἶνε μοιραῖο ν' ἀπλωθῆ καὶ στὴν καθημερινὴ ζωὴν. Ζῶντες διαρκῶς μέσα σ' ἕνα κύκλο ἴδεων ποῦ δὲν εἶνε παρὰ ἀρνητοῦ τοῦ κάθε τι, δὲν βλέπουν στὴ ζωὴ παρὰ ὡς σὲ μία τραγικὴ κωμῳδία. Βλέπουν ὅτι εἴνε ἀπλῶς «όδοιπόροι ἀπὸ τὸ λίκνο στὸ φέρετρο» ὅπως λέει ὁ Σέλλεϋ. Συνειδισμένοι νὰ πηγαίνουν ὃς τὸ βάθος τῶν πραγμάτων ἔχουν ἀναπτύξει στὸν ὑπέροτατο βαθμὸ τὴν ψυχικὴ βιρυδυμψία. Ἡ ἀέννων ἀνάλυσι τὴν ὄποια κάνουν σ' ὅλα τοὺς ἔφερε στὸ σημεῖο νὰ βλέπουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸ τέλος κάθε καταστάσεως. Ἡ γνῶσι αὐτὴ ποῦ πηγαίνει ὃς τὸ βάθος τῶν πραγμάτων δὲν τοὺς ἀφίνει νὰ ζήσουν, γιατὶ αὐτοὶ θάνθελαν κάτι ἄλλο ἀπὸ τὸ τυφλὸ καὶ μονότονο ἔστελλιγμα τῆς ζωῆς. «Οταν ξέρει κανεὶς τὸ δρόμο ποῦ ἀκολουθάει κάθε πάθος, κάθε ἐνέργεια καὶ ὅταν ἔχει ποτιστεῖ μὲ τὴ ματαιότητα ὅλων αὐτῶν φυσικὸ εἴνε νὰ μὴ βρίσκῃ κανένα ἐνδιαφέρο ν' ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμο αὐτόν. Αὐτὸ λοιπόν, ή ἔλλειψι κάθε καινοφανοῦς στὴ ζωή,—ποῦ δίνει ὅλο της τὸ θέλγητρο,—καὶ ή κούρασί τους νὰ χτυποῦν, σὰν θέλουν νὰ πετάξουν, στοὺς σκοτεινοὺς τοίχους τῶν ἥδιων πάντως οἰκουμενικῶν μυστηρίων, φέρνει τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς σὲ μιὰν ἄπειρη πλῆξι.

Κι' ἔτσι ζοῦνε, κουρασμένοι ἀπὸ τὸ βάρος τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀγνοίας των, χωρὶς καρμιὰ διάθεσι νὰ κινήσουν τὸ τέλμα στὸ δόποιο ζοῦν καὶ, ἀν κάποτε ρίχνουν μέσα στ' ἀκίνητα νερὸν τῆς ἔξωτερικῆς τους ζωῆς κάτι τὸ πολύτιμο ἀπὸ τὴν ψυχή τους εἴνε, ὅπως ὁ θρυλλικὸς βασιλῆς τῆς Θούλης ὅταν ἔριχνε στὰ νερὰ τῆς λίμνης τὸ χειρό του κύπελλο, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ἰδοῦν τὰ νερά τῆς λίμνης ν' ἀναταράζουνται καὶ γιὰ ν' ἀναστενάζουν. Ἀπὸ τὸ τέλμα ὅμως αὐτὸ ἀναδίδουνται ἀδιάκοπες ἀναθυμιάσεις καὶ ἀπειραι ἔντομα ἀνακινοῦνται μέσα στὶς ἀκτίνες τοῦ ἥλιου τοῦ ἴδεώδοις ποῦ κάποτε τὸ φωτίζουν. Εἶνε οἱ ἀπειροὶ πόδοι τους, οἱ ἀτμώδεις καὶ ἀκαθόριστοι, οἱ πόδοι γιὰ κάτι τὸ καινοφανὲς καὶ τὸ ἀνύπαρκτο, ποῦ τόσο θάνθελαν νὰ ὑπάρχῃ,—γιατὶ ἡ τάση τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς εἴνε πάντα πρὸς τὴν εὐτυχία,—πόδοι χιμαρικοὶ καὶ βασανιστικοὶ μαζύ, ποῦ κάνουν τὴ ζωὴ τους ἀληθινὴ τραγῳδία. Χωρὶς νὰ ξέρουν τί θέλουν ἀριθμῶς αἰσθάνουνται πῶς θέλουντε κάτι : ἔμμονα, τυραγνικά, πῶς κάτι ἀνησυχο σαλεύει διαρκῶς μέσα τους. Κι' εἶνε αὐτὴ ἡ τυραγνικὴ ἀνησυχία ποῦ τὸν Μπωντελαϊό τὸν κάνει νὰ ἐπικαλεῖται τὴν ἀναισθήσια :

Γίνου καρτερικὴ καρδιά μου ! Κοιμήσου τὸν ὄντο τοῦ κτήτους καὶ τὸν Βύρωνα νὰ φωνάζῃ τὸ πικρό : I don't want Paradise but rest. Δὲν θέλω Παραδεισο, ἀλλ' ἀνάπαυσι ! Σκοτεινὴ ἀνησυχία τῆς ψυχῆς, ποῦ δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ μία βαθειὰ ἀνάγκη νὰ ἀναπνεύσῃ βαθειὰ καὶ ἀπολυτρωτικά, νὰ διασκορπισθῇ μέσα στὴν κυανὴ ἀπεραντοσύνη ἢ νὰ ἀποσυντεθῇ καὶ νὰ χαθῇ μέσα στὸ Μέγα Πᾶν γιὰ νὰ γίνῃ «πᾶν» κι' αὐτή. Ἀνάγκη τὴν ὄποιαν ἔκ-

φράζει ἔτσι ὑπέροχα δὲ Φλωμπέρ, ὅταν βάζει στὸ στόμα τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου τον τὴν φρᾶσι : «Θέλω νὰ πετάξω, νὰ κολυμπήσω, ν' ἀφίσω μυκηθμούς, νὰ γανγίσω, νὰ οὐδριάξω.» Ἡθελα νὰ ἔχω φτερά, καύκαλο, φλοιό, νὰ βγάζω καπνούς, νὰ ἔχω προβοσκίδα, νὰ συστρέψω τὸ σῶμα μου, νὰ διαιρεθῶ σ' ὅλα, νὰ είμαι τὸ πᾶν, νὰ ξεχύνουμαι μὲ τῆς μυρωδιές, ν' ἀναπτύσσωμαι ὅπως τὰ φυτά, νὰ κυλῶ ὅπως τὸ νερό, νὰ πάλλω ὅπως ὁ ἥχος, νὰ λάμπω σὰν τὸ φῶς, νὰ πέρνω διεσ τῆς μορφές, νὰ μπαίνω σὲ κάθε ἄτομο, νὰ κατέβω διε τὸ βάθος τῆς φύσεως,—νὰ είμαι ἡ ΥΔΗ !»

Πνιγμένη κραυγή, πόθος ἀρρώστου πόσο διάφορος ἀπὸ τὴν προσευχὴν αὐτὴ τῆς ἀρχαίας Αἴγυπτίας, τὴν γραμμιένη πάνω στὴν ἐπιτύμβια στήλη της : «Ἡ Ταΐπη, ἡ πολλακίδα τοῦ Ἀμμόν, παρακαλεῖ τὸν Χαροκαίς, τὸν μέγα θεό, τὸν κύριο τοῦ Τοξέο, νὰ δίνῃ στὸν ἀγαπημένο της ἀδελφὸ τὴν εὐχάριστη ἀναπνοὴ τοῦ βορεινοῦ ἀγέρα καὶ τὸ καθημερινὸ θέαμα τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἥλιου.»

Ἐνν τέτοιο εἶνε τὸ βάθμος τῆς ἐποχῆς τοῦ Μπωντελαίρ, —η ἐποχὴ αὐτὴ εὑρίσκεται ὅλη στὴν ποιητικὴ διάθεση τοῦ Μπωντελαίρ.

Ε'.

«Οι τοῦ ἔκανε τοῦ Μπωντελαίρ μιὰ τέτοια ψυχικὴ διάθεση : τυραγγινισμένη, ἀρρωστη, πληκτική, ἀπελπισμένη στὸ τέλος, εἶνε μαζὶν μὲ τὴν σκέψη τῆς ἐποχῆς του καὶ μιὰ χιμαιρικὴ ἵδεα τῆς ζωῆς μὲ τὴν ὅποιαν μπαίνουν στὴ ζωὴ ὅλοι οἱ ἀνθρώποι ποὺ ἔχουν μιὰν ἐκλεπτυσμένη φαντασία, μιὰ λεπτότερη ψυχικὴ εναισθησία καὶ μιὰ τάση πρὸς δινειροπόλησι,—ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ποῦ φέρνουν στὸν Μποβαρισμό, δ ὅποιος δὲν εἶνε παρὰ μιὰ ἀδυναμία τῆς ψυχῆς νὰ ζήσῃ τὴν καθημερινὴν ζωὴν ἢ ἀπλῶς καὶ νὰ ἐγκαροτερῇση μέσα σ' αὐτήν, μία διακοής ἀναζήτησι πραγματοποιήσεως τῶν ὄντερων καὶ μία ἀπογοήτευσι γιατὶ αὐτὸς στέκεται ἀδύνατο.

«Ο Μποβαρισμὸς εἶνε ἀπλωμένος στὴ σημερινὴ κοινωνία περισσότερο ἀφ' ὃσο φαντάζεται κανείς. Κι' εἶνε τόσο πολυπλοκότερος, τόσο πειδ ὁριναρισμένος ὃσο πειδ μεγαλύτερη κι' αἰσθηματικότερη εἶνε ἡ ποιητικὴ διάθεση τὴν ὅποια φέρνει στὴ ζωὴ κανείς. Ο Μποβαρισμὸς δ ὅποιος εἶνε μία ἀκατανίκητη ἀνάγκη τῆς ψυχῆς νὰ εντυχῇση ὀλοκληρωτικὰ σκοτώνεται μέσα σὲ πολλὲς ψυχὲς ἀπὸ τῆς ἀπατήσεις τῆς ζωῆς καὶ ὅταν ἀκόμα ἡ ψυχικὴ εναισθησία δὲν ἔχει φθάσει ὡς τὸν παροξυσμό, μετριάζεται ὅταν ὑπάρχουν τὰ ἴλικὰ μέσα γιατὶ ν' ἀποφεύγῃ κανεὶς τῆς μικρὲς καθημερινὲς ἀθλιότητες, ποῦ εἶνε καὶ ἡ πειδ δηλητηριαστικές, καὶ κοιμᾶται ὅταν δ ἀνθρώπος φιγῇ σὲ κάτι ποῦ νὰ τοῦ ἀπορροφάῃ ὅλη τὴν σκέψη ἢ ποῦ νὰ τοῦ κονράζῃ τὸ σῶμα, στὴ δρᾶσι «ποῦ σώζει καὶ ποῦ ἔλευθερώνει», ὅπως λέει ὁ Βεράρδεν. Κι' ἀπεναντίας φτάνει στὸ ζενίθ του ὅταν δ ἀνθρώπος, στεκόμενος στὸ περιθώριο τῆς ζωῆς, δὲν κάνει ἄλλο ἀπὸ τὸ ν' ἀναμιλησκάζῃ τὴν θλῖψι του καὶ τοὺς πόθους του. Τότε ἡ ψυχὴ ἀποκτάει τὴν εὐαισθησία ἐκείνη ποῦ φτάνει σιγά-σιγά σὲ μιὰ παθολογικὴ κατάστασι, ποῦ δὲν ἀφίνει τὸν ἀνθρώπωπο νὰ εὐχαριστηθῇ μὲ τίποτα, νὰ ἐνδιαφερθῇ σὲ τίποτα, ποῦ

τὸν τυραννεῖ μὲν μιὰ συνεχῆ ἀηδίᾳ γιὰ ὅλα καὶ ποῦ τὸν κάνει νέ²
ἀναζητάῃ πάντοτε τὸ και ἵνο ὑγιο, στὸ δοῦλο βάζει διαρκῶς τὴν
ἰδέα τῆς εὐτυχίας καὶ τὸ δοῦλο στέκεται πάντα ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν
ψυχὴ του, ὅπως ἡ σκιὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο :
ἄπιαστο πάντα. Μιὰ τέτοια ψυχικὴ κατάστασι δὲν μπορεῖ νὰ ἔλθῃ
σὲ συμβιβασμὸ μὲ τὴ ζωὴ—κι' οἱ Μποβαριστὲς ἀδυνατοῦντε νὰ ἔλ-
θουν. Αὐτὸ ποῦ λέει ὁ Μπωντελαίρ :

— Ὁ ἀνθρώπος, μεθυσμένος πάντα ἀπὸ μιὰ σκιὰ ποῦ περνάει
σέρνει μέσα του τὴν κατάρα
νὰ θέλῃ διαρκῶς νῦνε ἀλλοῦ ἀπ' ὅπου εἶνε,

αὐτὴ τὴν ἀνησυχία τὴ φέροντε πάντοτε σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ καὶ σ'
ὅλες τῆς περιστάσεις τῆς ζωῆς τους.³ Η σκιὰ αὐτὴ ποῦ περνάει πάντα
ἀπὸ ἐμπρὸς τους, σὰν ἔνα φρεγαλέο φάντασμι, εἰνε ἡ εὐτυχία τὴν
δοῦλοια κηνγάνε, ὅπως τὰ παιδιὰ τῆς πεταλοῦνται. "Οτι κάνουν γιὰ
νὰ τὴν πιάσουν δὲν πετυχαίνει ποτὲς καὶ θλίβουνται γιατὶ δὲν
ἔκαναν κάτι ἄλλο — κι' αὐτὸ γιατὶ δὲν ἔχουν καμιὰ δρισμένη ίδέα
τῆς εὐτυχίας ποῦ ζητᾶνε, γιατὶ δὲν τὴν ζητᾶν σὲ τίποτα τὸ δρισμένο,
ἄλλὰ τὴν ποθοῦν μόνο σὰν μιὰ ίδιαίτερη κατάστασι ποῦ πρέπει νὰ
νπάρῃ ἐντός τους σὲ μιὰ στιθερή, διαρκῇ ὑπόστασι..."

Η «κατάρα» ποῦ σέρνοντε μέσα τους εἶνε ἡ φαντασία. Μία
φαντασία ἀγορίωντη, ἀκαθόριστη, ποῦ ἀγκαλιάζει δόλους τοὺς νό-
μους καὶ τοὺς ψυλμοὺς τῆς ζωῆς — καὶ βγαίνει ἔξω ἀπ' αὐτούς.
Κοχλάζει μέσα τους σὰν ἔνα ἥφαίστειο, διασκορπίζεται μέσα σ' ὅλα
τὰ πράγματα τῆς ζωῆς, ζητάει δλα. «Η πολὺ ζωηρὴ φαντασία
ἔξαντλει τὴν θέλησι ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τῶν εἰκόνων ποῦ ἐπιστρενεὶ
καὶ ἀπὸ τὴ μανία τῆς προσοχῆς ποῦ ἀπορροφάει», γράφει ὁ Ταίν
ἀναλύοντας τὰ πρόσωπα τοῦ Σαιξπηρο. Καὶ παρακάτω ξεδιπλώνει
τὴ σκέψι του : «Μεταξὺ αὐτῶν (τῶν ήρωών τοῦ Σαιξπηρο) εἴνοι-
σκεται μιὰ ψυχὴ πονεμένη, ὁ Ιάκωβος ὁ μελαγχολικός, ἔνα ἀπὸ τὰ
πειδ ἀγαπημένα πρόσωπα τοῦ Σαιξπηρο. Εἶνε θλιψμένος γιατὶ εἶνε
περιπαθής· νοιώθει πίστα πολὺ ζωηρὰ τὴν ἐπαφὴ τῶν πραγμάτων,
κι' δτι ἀρνεῖται ἀδιάφοροις τοὺς ἄλλους αὐτῶν τὸν κάνει νὰ ὑποφέρῃ.
Δὲν θυμώνει, θλίβεται· δὲν λογικεύεται, παθαίνεται· δὲν ἔχει τὸ
πολεμικὸ πνεῦμα ἓνδος μεταρρυθμιστοῦ ἥθικολόγου· εἶνε μιὰ ψυχὴ⁴
ἄρρωστη καὶ κονρασμένη νὰ ζῇ. Ή δλο πάθος φαντασία φέρνει
γούγγρα στὴν ἀηδία. Όμοια μὲ τὸ ὄπιο, διαγέίρει καὶ ἔξαντλει...»

Αὐτὴ δὲν εἶνε δλη ἡ τραγωδία τῆς κυρίας Μποβαρύ ; Δὲν
αἰσθάνεται κι' αὐτὴ πολὺ ζωηρὰ τὴν ἐπαφὴ μὲ τὴν καθημερινὴ ζωὴ
καὶ δὲν ὑποφέρει, ἐνῷ οἱ ἄλλοι γύρω τῆς ζοῦντε τόσο καλά, τόσο
ἀρμονικά μέσα σ' αὐτήν ; Δὲν εἶνε ἡ φαντασία τῆς ἐκείνη ποῦ τὴν
φίγνει σὰν τρελλὴ στὴ ζωὴ καὶ ποῦ τὴν κάνει νέ² ἀηδιάζῃ εὐθὺς κατόπι ;

"Αν ἔλλειπε ἡ φαντασία δὲν θὰ εἶχαν οὔτε κὰν τὴν ἀνάγκη
οἱ τέτοιοι ἀνθρώποι νὰ ἔλθουν σὲ συμβιβασμὸ μὲ τὴ ζωὴ, ὅπως οἱ
ἀνθρώποι τῆς σιδηρᾶς σκέψεος. Θὰ εἰρίσκουνται μέσα σ' αὐτήν ὡς
μέσα στὸ φυσικὸ τους κάρδο. Μὲ τὴ φανιναρισμένη ὅμως φαντα-
σία τους εἶνε ἀδύνατο νὰ ἀποδεχθοῦν τὴ ζωὴ. Καὶ εἶνε φυσικό.
Η φαντασία ἔξαυλώνει τὴ ζωὴ ὅπως τὸ λυκόφως τὰ τοπεῖα. Ξέχον-

τας μέσα τρις ἔνα ὥραιότερο ὄνειρο ζωῆς, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ εὐχαριστηθοῦν μὲ τὴν πεζότητα τῆς καθημερινῆς ζωῆς; Θά ἔχοεια-ζότανε ἔνας ἀνώτερος στωϊκισμὸς γιὰ νὰ συμβιβάσουν τὸ ἔνα μὲ τὸ ἄλλο. Ἀλλ’ αὐτὸν πῶς νὰ τὸν ἔχουν, ὅταν τὸ μόνο τους ζωϊκὸ στοιχεῖο εἴνε μιὰ μεγάλη ψυχοπάθεια — δηλαδὴ δὲ ἀντίθετος μὲ τὸν στωϊκισμὸν πόλος; Πόσοι λίγοι εἴνε ἔκεινοι ποῦ μποροῦν νὰ ἔχο-ρίζουν τὴν πραγματικότητα ἀπὸ τῆς χάμαιρες καὶ ν’ ἀποδέχονται τὴν πρώτην ὑφώνοντας γιὰ τὸ ὄνειρά τους ἔνα λευκό, γαλάνιο καὶ σιωπηλὸ ναὸ μέσα στὰ ἐνδόμυχα τῆς ψυχῆς τοὺς, ναὸ στὸν δποῖο πηγαίνουντες στὴν ἔξαιρετική τῆς ζωῆς τους ὥρες γιὰ νὰ βροῦντες τὴν παρηγορία καὶ τὴν γλυκύτητα ποῦ κάνουντες ὑποφερτὴ καὶ ἀποδεχτὴ τὴν ζωὴν τὴν καθημερινὴ καὶ τὴν κοινὴ... Γιὰ νὰ μποροῦνται τὸ κάνουν αὐτὸν μὴ ἔπρεπε τὸ κυριαρχῶν μέσα τους στοιχεῖο νὰ εἴνε ἡ φιλοσοφικὴ σκέψη — κι’ αὐτοὶ δὲν ἔχουντες παρὰ μόνον αἰσθημα. Μήνυ μπορῶνται λοιπὸν ν’ ἀνυψώσουν τὴν ψυχὴ τους διὰ τὴν φιλοσο-φικὴ στωϊκότητα, ἔλλουνται ἀπὸ τὴν ζωὴν δπως οἱ πεταλοῦντες ἀπὸ τὸ φῶς τῆς λάμπας. Πηγαίνουν πρὸς ἀντάμωσί τῆς θριαμβικοὶ καὶ ἀνύποπτοι σὰν νέοι Ἀποληθδες. Τὰ θετικὰ κεφάλαια τους μὲ τὰ δποῖα ἔκπινον νὰ τὴν κατακτήσουν εἴνε ἀρνητικὰ — γιατὶ εἴνε ὄνειρα καὶ μόνον ὄνειρα...

Εἴνε οἱ αἰώνιοι Ἰκαροί, καταδικασμένοι νὰ πέφτουν αἰώνια γιατί, ἀνώτερος ἀπὸ καίμε συλλογισμὸν καὶ ἀπὸ κάθε λογικὴ εἴνε μέσα τους δ πόθος νὰ πετάξουν—πρὸς τὸν ἥλιο τῆς εντυχίας.

Τέτοιος εἴνε καὶ δ Μπωντελαΐο, — κι’ ὅλη του ἡ ποίησι δὲν εἴνε παρὰ ἔνα βαριάντε τῆς ψυχικῆς αἰτῆς καταστάσεως. Ἐξεταζό-μενη ἀπὸ τὴν πλευρὰν αὐτῆν ἡ ποίησι του πάει νὰ φαίνεται ἀπλῶς καλλίτεχνικὴ γιὰ νὰ γίνῃ τελείως σανσιτίβ — ἐπομένως βαθειὰ ἀνθρώπινη. Ἡ ἔντυπη ἀνάγκη τῆς εντυχίας εἴνε ὅλη του ἡ δυστυ-χία. Ἡ καλλίτερος ὅλη του ἡ τραγωδία εἴνε ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ενῷῃ ἔκει ποῦ τὴν ενδίσκουν οἱ ἄλλοι. Ἀν θέση κανεὶς τὸν δρισμό, ὅτι εντυχία είνε μιὰ κατάστασι κατὰ τὴν δποίαν δ ἀνθρωπος βρίσκεται σὲ μιὰ τελεία ἀδυονία τὸν πόθων του μὲ τὴν πραγματικότητα, δηλαδὴ ὅτι είνε κανεὶς εντυχής, ὅταν αὐτὸν ποῦ θέλει, αὐτὸν ποῦ πιθεῖ πραγματοποιεῖται, εἴνε εὔκολο νὰ ἔννοησῃ διατὰ μία ψυχὴ δπως τοῦ Μπωντελαΐο δὲν μπορεῖ νὰ εῦρῃ τὴν εντυχίαν ἔκει ποῦ τὴν εν-δίσκουν οἱ ἄλλοι, ἀφοῦ οἱ πόθοι της εἴνε περισσότερο σύνθετοι, περισσότερο δυσκολοπραγματοποίητο ἀπὸ τὸν ἄλλον ἀνθρώπων. Πόθοι χιμαρικοὶ διὰ τὸ πλεῖστον, παιδιὰ ἀρρωστημένα μιᾶς ἀρρωστητῆς φαντασίας, ἀκαθόριστοι πάντοτε. Πόθοι οἱ δποῖοι λίγο καὶ ὅλιγο ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς γιὰ νὰ γίνουν τελείως ἐγκε φαι λι κοί.

ΣΤ'.

“Ο ἔγκεφαλισμὸς στὴν ἔποχή μας δὲν εἴνε μόνο ἔνα εῖδος τέ-χνης, εἴνε κατί περισσότερο : είδος ζωῆς.

Τῶν ἔγκεφαλικῶν ἀνθρώπων ὅλη ἡ τραγωδία τῆς ζωῆς τους παίζεται στὸν ἔγκεφαλό τους. Ἡ ζωὴ τους ὅλη περγάσει στὸ περι-

θώριο τῆς ζωῆς.² Έχουν μιὰ οκέψη παρόμοια μὲν ἔνα λεπτότατο κόσκινο ἀπὸ τὸ ὅποιο ἀρέσκουνται ἢ αἰσθάνουνται τὴν ἀνάγκην νὰ περνᾶν διὰ συμβαίνει γύρω τους καὶ ὅτι συμβαίνει σ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους. Στὴ ζωὴ φαίνουνται ὡς θεατὲς παρὰ ὡς παῖτες, καὶ αὐτὸς γιατὶ ζοῦν μιὰ ἐνταστική, ἀπορροφητικὴ ζωὴ μέσα στὸν ἐγκέφαλο τους. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἐγκεφαλικοὶ δὲν ἔχουν πλέον αἰσθήματα παρὰ συναισθήματα (sensations). Στὰ πράγματα δὲν βλέπουν τὸ σύνολο ἀλλὰ ζητῶν μόνο τὴς λεπτομέρειες. Μοιάζουν μὲ τὴς ἀράχνες ἢ δποῖες σὲ μιὰ παραμέση γωνιὰ ὑφαίνουντες μιὰν ὀδόκληρη γι' αὐτὲς οἰκουμένη.

Αὐτὸς παρατηρεῖται μονάχα στοὺς διανοητικοὺς ἀνθρώπους. «Ἐπειδὴ δὲ διανοητισμὸς εἴνε ἔνας τρόπος ὑπάρξεως μιᾶς ἴδιοσυγκρασίας, ἢ πρᾶξη τοῦ νὰ παρατηρῇ εἴνε καὶ αὐτὸς μία πρᾶξη. Εἴνε διὰ μιᾶς ἔξελιξεως αὐτῆς τῆς θελήσεως ποὺ αὐτὴ φθάνει στὸ σημεῖον³ ἀδιαφορῆς νὰ δράσῃ γιὰ νὰ μὴν ἐνδιαφέρεται πειὰ παρὰ στὸ νὰ κυττάῃ τὸν ἔαυτό της νὰ δρᾶ». (4) «Οἱοι βέβαια οἱ διανοητικοὶ ἀνθρώποι δὲν εἰναι τέτοιοι. Τέτοιοι εἴνε μόνο δσων ἢ διανόησι καὶ ἢ ζωὴ ἀκόμα μείνανε ἐρασιτεχνικές. Καὶ μὲν ἐρασιτέχνες ἔννοιῶ τοὺς διανοητικοὺς ἀνθρώπους τῶν δποίων ἢ σκέψη καὶ ἢ ζωὴ δὲν ἀφοσιώθηκαν δρισμένα σ' ἔνα πρᾶμα δρισμένο, ποὺ δὲν ενρίσκουν τὴν ἥδονή στὴ συνεχῆ ἔξυπηρέτησι μιᾶς κεντρικῆς ἴδεας, ποὺ — γιὰ νὰ μεταχειρισθῶ μιὰ παραβολή, — δὲν ἔξελείγηκαν σὲ μεταξοσκώληκες μὰ ἔμειναν διαφράντες πεταλούδες: πεταλούδες ποὺ περνῶν τὴ ζωὴν τους πετῶνται ἀπὸ ἄνθος σὲ ἄνθος, δουφνῶνται ἀπ' ὅλους τοὺς κάλυκες ὅλων τῶν λουλουδιῶν καὶ βρίσκονται σ' αὐτὸς καὶ μόνο τὴν ἥδονή.

Εἶναι ἀκόμα—καὶ αὐτὸς εἴνε φυσικὴ συνέπεια τοῦ διανοητικοῦ ἐρασιτεχνισμοῦ—αἰσθητικοὶ (esthètes), δηλαδὴ ἀνθρώποι ποὺ δὲν ἔχουν παρὰ τὸ πάθος τοῦ ὡραιού, ὡραιοπαθεῖς ποὺ αἰσθάνουνται καὶ ποὺ ζητῶνται τὴν ἥδονή στὴν ὁμορφιά, — μιὰ ἥδονή ἀποκλειστικῶς ἐγκεφαλική. Ή συνεχῆς ἀναζήτησι τῆς ἥδονῆς αὐτῆς καὶ ἢ συνεχῆς ἀνεύρεσι τῆς φέρνει μοιραῖα στὸν κόρῳ τῶν εὔκολων ὁμορφιῶν—ἐκείνων δηλαδὴ ποὺ ὑφίστανται πραγματικὰ ἔξωτερικὰ ἀπ' αὐτούς, ὅπως εἴνε ἡ γυναικα, ἡ φύσις κ.τ.λ. καὶ τοὺς φέρνει στὸ σημεῖον νὰ τεχνουργῶν τὴν ὁμορφιά, νὰ ἐπιζητοῦν τὴ δύσκολη, τὴ σύνθετη, τὴν πλαστή, τὴ χιμαρική, ποὺ μόνη πειὰ μπορεῖ νὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἐγκεφαλικήν ἥδονή ποὺ ζητῶνται. Καταλήγουνται δηλαδὴ ἐκεῖ ποὺ ὅλοι δοὺς ἔκονταν τῆς αἰσθήσεις τους καὶ ποὺ γιὰ νὰ τὶς διεγείρουν ἀναγκάζονται νὰ ζητοῦν κάτι καινούργιο, νὰ φαντασθοῦν κάτι τὸ ἀσυνείδιστο—ἀπαραλλαγτα ὅπως οἱ Ρωμαῖοι τῆς καταπτώσεως, ποὺ γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ κεντήσουν τὴν αἰσθησι τῆς γενεσέως τους ἀναγκαζόντουσαν νὰ προστρέψουν σὲ τσουχτερά, σπάνια φραγμήτα ἢ ὅπως οἱ ἀνθρώποι ποὺ ἐπλησίσαν πολὺ τῆς γυναικες καὶ δὲν αἰσθάνουνται πειὰ ἔντονα τὸν φυσικὸ συνουσιασμὸ καὶ ποὺ ζητῶν διάφορους ἀλλοὺς τρόπους γιὰ νὰ διεγείρουν τῆς κουρασμένες δρμές τους.

Ἐπὶ τοῦ πρόκειμένου, ἔχουμε πειὰ τὸ τέλειο ὑπόδειγμα τοῦ ἀνθρώπου ποὺ φτάνει ὡς τὸν παροξυσμὸ στὴν ἀναζήτησι τῆς ἐγκε-

(1) J. de Gaultier : Introduction à la vie intellectuelle.

φαλικής ήδουνής στὸ πρόσωπο τοῦ ἥρωα τοῦ Huyssmans, στὸν παράδοξο Ντεζεσέντ τοῦ «A Rebours». Ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς δὲ ποίος, θέλοντας νὰ ταξιδέψῃ στὴν Ἀγγλία, ἀρκεῖται νὰ πάγη στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμό, νὰ καθῆσῃ κοντά σὲ Ἀγγλούς στὸν μπουφέ, νὰ καπνίσῃ ἀγγλικὸ καπνό, νὰ φάῃ ἀγγλικὰ φαγητὰ καὶ δὲ ποίος ξαναγρυπνάει πάλι στὸ σῆμα του εὐχαριστημένος σὰν νὰ εἴχε κάνει αὐτὸ τὸ ταξεῖδι· ποῦ δημιουργεῖ ἔνα ἐσωτερικὸ σημεῖο σὰν καμπίνα βαποριοῦ γιὰ νὰ φαντάζεται πῶς ταξειδεύει· ποῦ γιὰ νὰ δώσῃ μιὰ ἐγκεφαλικὴ ήδονή στὸν ἑαυτό του γιομίζει τὸ καύκαλο μιᾶς χελῶνας μὲν δὲ τὰ πολύτιμα πετράδια,—εἰνε δὲ παθολογικὸς πλέον τύπος τοῦ εἴδους αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ποῦ λέγεται ἐγκεφαλικὸς ήδονιστής. Εἶνε δημος ἀληθινὸς καὶ δὲν ἔχει παρὰ νὰ θυμηθῇ κανεὶς τὴν ζωὴ τοῦ Γουάιλτ, τὴν ζωὴ αὐτοῦ τοῦ Μπωντελαίρ γιὰ νὰ τὸ ἐννοήσῃ.

Οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ παύουν νὰ εἰνε πειὰ δπως οἱ ἄλλοι. "Αν ἡσαν" Ἐρασμοὶ θὰ ἔκαναν ἔνα ἄλλο ὑμνο στὴν τρέλλα η δποία γι' αὐτοὺς εἶνε Ζωή. Δημιουργοῦντε γύρῳ τους ἔνα τεχνητὸ περιβάλλο καὶ τέτοιο ποῦ νὰ δίνῃ στὸν ἐγκεφαλὸ τους τὴς ηδονὲς καὶ ἀπολαύσεις ποῦ δὲν μποροῦν νὰ τὶς εὑροῦν ἔκει ποῦ καὶ δὲν οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι. "Άλλοι καλλιεργοῦν τὸ παράδοξο, ἄλλοι τὸ φανταχτό, ἄλλοι τὸ νεκρικό, ἄλλοι τὸ ἀπαίσιο." Άλλοι, δπως πολλὲς ἑταῖρες ποῦ γνώρισα στὸ Παρίσι, ζοῦνε μέσα σὲ φείδια καὶ ἄλλα πρασινοκίτρινα ἐρπετά, ἄλλοι, δπως δὲ Μπωντελαίρ καταφεύγοντε στὰ δπια καὶ στὶς μορφίνες. Βέβαια ὅλοι ὅσοι καταλήγουν εἰς αὐτὰ τὰ ἄκρα δὲν ξεκινοῦν ἀπὸ τὸν αἰσθητισμό. Οἱ περισσότεροι φτάνουν στὸν ἐγκεφαλικὸ αὐτὸν ηδονισμὸ ἀπὸ μόνη τὴν ἀνάγκη τῆς ἀναζητήσεως καινούργιων ἀπολαύσεων—κι' ἀφοῦ ἔξαντλήσουν ὅλες τὶς ἄλλες στὶς δποίες ἀρκοῦνται οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι. "Άλλὰ κι' αὐτοὶ ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν ἀρρώστεια τῆς ἐποχῆς τους: πονοῦν μέσα στὴ ζωὴ τὴν καθημερινὴ καὶ θέλουν η νὰ ξεχάσουν η νὰ βροῦν κάτι καινούργιο ποῦ νὰ διασκεδάζῃ τὴν ἀνία τους.

•*•

"Ας εἰσέλθουμε τώρα στὴν ποίησι τοῦ Μπωντελαίρ,—ποίησι τῆς δποίας ἀφετηρία εἶνε τὰ στοιχεῖα ποῦ ἀναφέραμε.

Α'

Τὰ «Λουλούδια τοῦ Κακοῦ» εἶνε ἔνας τίτλος τὸν δποῖο δρωματικὸ Γκωτιὲ θεωρεῖ ἀληθινὸ «εῦρημα». ἄλλ' δὲ ποίος ἀληθινὰ δὲν ἔχει καὶ πολλὴ σχέσι μὲ τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου. Τὸ περιεχόμενο ἀντὶ νὰ μᾶς προξενίσῃ τὸ κρύο ρῆγο ποῦ ἀκόμα δτι η Δευτέρα Παρουσία τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου στὸ παρεκκλήσιο Σιστίνου,—δηλαδὴ ἔνα ἔργο μὲ ἡθικὴ βάσι, καμωμένο νὰ κινῇ τὸν τρόμο καὶ τὴν μετάνοια,—μᾶς γιομίζει μὲ μιὰν ἀπειρονή συμπάθεια γιὰ τὸν ποιητὴ δὲ ποίος, ἀντὶ νὰ μᾶς ὠδηγῇ ως ἔνα σκληρὸ η εἰρωνικὸ πνεῦμα τοῦ Κακοῦ ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς σελίδες αὐτές, μᾶς δείγνει τὸν ἑαυτό του,—τὸν ἀρρωστο, τὸν πονεμένο, τὸν δυστυχισμένο ἑαυτό του.

Είνε μία τραγωδία ποῦ ἔχει τὰ κύρια στοιχεῖα τῆς τραγωδίας : τὸν οἶκτον καὶ τὸν ἔλεον, ὅπως λέει ὁ Ἀριστοτέλης.

Ναί, καμμιά φορά πέροι εἶνα εἰδωνικὸ ύφος γιὰ νὰ μᾶς μιλήσῃ γιὰ τὰ πειδό πένθιμα πράγματα. (¹) Ἄλλὰ μάταια προσπαθεῖ νὰ πάρῃ ἔνα δογματικὸ καὶ ψυχρὸ ύφος. Τὸ ύφος αὐτὸ ἥκει ψευτικα. Κάνει τὴν ἐντύπωσι ποῦ θὰ μᾶς ἔκανε ἐὰν ἔνας κολασμένος ἀπὸ ἑκείνους ποῦ βρίσκουνται στοὺς ἔσχατους κύκλους τῆς Δαντικῆς κολάσεως ἀνελάμβανε νὰ περιγράψῃ στὸ Δάντη μὲ αὐταρέσκεια καὶ ἀδιαφορία τὰ μαρτυρία του. Γι' αὐτὸ πρέπει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ ξεχωρίσῃ τὸ τεχνητὸ ἀπὸ τὸ εἰλικρινὲς μέρος τῆς Μπωντελαιριστικῆς ποιήσεως—κι' αὐτὸ δὲν εἶνε δύσκολο. Ἡ Revolte διλόκληρη καὶ μερικὰ ἄλλα τραγούδια τοῦ εἰδούς αὐτοῦ δὲν ἀποτελοῦνται μέρος τῆς οὗ σ' αἱ τῆς ποιήσεως τοῦ Μπωντελαίρ. Ἐμα τὰ βγάλη κανεὶς θὰ ἰδῇ καλλίτερα μέσου στὸ βάθμος της.

Ἡ ποίησι τοῦ Μπωντελαίρ εἶνε, ὅπως εἶπα στὴν ἀρχῆ, ἔνας ἀπειρος πόνος γιὰ τὴν καθημερινότητα καὶ τὴν πεζότητα τῆς ζωῆς. Ὁ ποιητὴς εἶνε ἔνας αἰσθαντικὸς ἀνθρώπος ὃ διποῖος ὀνειρεύεται τὴν ζωὴν καλλίτερη ἀφ' ὅτι εἶνε. Μπῆκε μέσα σ' αὐτὴν δπως οἱ καβαλλάρηδες στὰ μέρη τῶν τροπικῶν μέσω σὲ μιὰ πεδιάδα : χωρὶς

(¹) Στὴ μικρὴ μελέτη ποῦ ἀφερόνται γιὰ τὸν Μπωντελαίρ ὃ Ἀνατόλ Φράνς στὴν «Φιλόλογικὴ Ζωή» του, ἀναφέρει μερικὰ ἀνέκδοτα σχετικὰ μὲ τὴ διάθεσι αὐτῆ τοῦ ποιητὴ τῶν «Λουλουδιῶν τοῦ Κακοῦ» νὰ κινῆ τὴν σκανδαλιστικὴ ἔκπληξη τοῦ κοσμοῦ. Εἰς ἔνα τίμιον καὶ ἀγαθὸν ὑπάλληλον τοῦ κράτους ὃ Μπωντελαίρ ἔλεγε μιὰν ἡμέρα :

— "Ἐχετε φάει μυστὲλο μικροῦ παιδιοῦ ; Σᾶς συμβουλεύω νὰ φῆτε. Εἶνε ἔξοχα.

Μιὰν ἄλλη ἡμέρα, στὴν αἴθουσα ἔνδε ἐστιατορίου συχναζούμενου ἀπὸ ἀπαρχῆτες, ἀρχισε ὑψηλοφόρων μιὰν ἀφήγησι μὲ τὴ φρᾶσι αὐτὴ :

— "Ἄφοι ἐδολοφόρησα τὸν πτωχὸ μου πατέρα...

Λαβαίνοντας αἵτια ἀπὸ τὰ ἀνέκδοτα αὐτὰ καὶ ἀπὸ τὸν «σατανικὸ δαγύδυσμὸ» ποῦ ἔδειχνε ὁ Μπωντελαίρ στὴν ζωὴ του, ὃ Ἀνατόλ Φράνς δίνει στὴν ποιητικὴ διάθεσι τοῦ ποιητὴ τῶν «Λουλουδιῶν τοῦ Κακοῦ» ἔνα χαρακτῆρα ποῦ δὲν τὸν ἔχει ἡ καλλίτερα ποῦ, ἀν τὸν ἔχει, δὲν εἶνε δ κύριος χαρακτῆρας της. Τὸν ἀνάλογον ὃς ἔνα εἰδος Μπαρμπέ ντ, «Ωρβιλλάν», ὃς ἔνα χριστιανὸ ποῦ ἀγαπάει τὸ ἀμάρτημα καὶ ποῦ βρίσκεται ἀπόλαυσι στὸ νὰ κολάζεται. Ἀλλ' ἐνῷ κατωθόνωνται νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν πνευματικὴ του, τὴν ἐγκεφαλικὴν αὐτῆ τάσι (τάσι τὴν δοπία ἐξήγησα πειὸ πάνω), παραδόξως σταματεῖ σ' αὐτὴν καὶ δὲν βλέπει ὅλη τὴν ποίησι τοῦ Μπωντελαίρ παρὰ ἀπὸ τὸ πρῖμα αὐτὸ. Εἶπα παραδόξως. Κι' αὐτὸ γιατὶ ὅλοι μιὰς θεωροῦμε τὸν Ἀνατόλ Φράνς ὃς ἔνα περιεργό, μ' ἔνα σκεπτικισμὸ σαλονιακό, σὰν ἔνα ἀνώτερο ἐραστέχην ποῦ περιδι βάζει σὰν μέλισσα μέσα στὰ βιβλία καὶ στὴ ζωὴ, χωρὶς παρτὶ-πρὶ, καὶ ποῦ ὅλα εἶνε γ' αὐτὸν μέσα διανοητικῆς ἀπολαύσεως. Ἀλλ' ὃ Ἀνατόλ Φράνς εἶνε πρὸ παντὸς ἄλλου ἔνας erudit. Ἐνας ἀνθρώπος ποῦ ἔχει τὸ πάθος τῶν βιβλίων καὶ ποῦ σκαλίζει μέσα σ' αὐτὰ μὲ τὴ μανία ἐνὸς συλλογέως. Τὸ πάθος αὐτὸ τὸν ἔκανε νὰ ἐμβαθύνῃ καὶ ν' ἀναζητήσῃ ὅτι σπάνιο κι' ὅτι ἀπόρωνφο ἀφήκαν οἱ αἰῶνες. Αὐτὸς δὲν νεοκλασσικός, δπως τὸν λένε, αἰσθάνεται μιὰ κρυφὴ προτίμησι γιὰ τὴ Θεολογία καὶ σὲ παλαιότερες ἐποχές θὰ ἦταν ἔνας πρώτης τάξεως «σχολαστικός». Δὲν ἔχει παρὰ νὰ ἰδῇ κανεὶς μὲ πόση αὐταρέσκεια μιλάει, δταν τυχαίνει εύκαιρια γιὰ τὰ «Μυστήρια» τὰ μεσαιωνικά, γιὰ τὴν ἐποχὴ τῶν ἀνακωρητῶν στὴς ἔρημους, γιὰ ἀγίους ἀγνώστους καὶ γιὰ τὴ Θεολογικὴ ἐν γένει φιλολογία. Ἡταν λοιπὸν φυσικὸ δ erudit αὐτὸς καὶ φιλοσοφοθεολόγος νὰ βρῇ μιὰ διανοητικὴ ἀπόλαυσι μιλῶντας γιὰ τὸν Μπωντελαίρ ἀπὸ τὴν πλευρὰ αὐτὴ—παραμελῶντας ἢ μὴ βρίσκοντας ὅτι εἶνε βαθύτερη ποιητικὴ του οὐσία.

νὰ φαντάζουνται ὅτι τάνθη καὶ ἡ βλάστησι ποῦ τὴν στόλιζαν κρύ-
βανε τελματώδη νερὰ στὸ βοῦρκο τῶν ὄποιων πιάνουνται, γιὰ νὰ
μὴ ἔκειλήσουν πειά, τὰ πόδια τοῦ ἀλόγου. Αὐτὸς εἶνε δὲ πρόλογος
τῆς τραγωδίας τῶν Λουλουδιῶν τοῦ Κακοῦ. Ἡ τραγωδία ἀρχίζει
μὲ τὴν συναίσθησι τῆς χυδαιότητας τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

B'.

Ριγμένος μέσα στὴν πολύβοη καὶ τεφρὴ πολιτεία, τραγουδάει
μὲ λύπη, μὲ ἀσφυξία ἢ μὲ μανία τὴν τυφλὴ καὶ πικρὴ ζωὴ τῆς.
Τὰ περισσότερα τραγούδια του εἶνε ἔνας μεγάλος ἀνθρώπινος πόνος—
δὲ πόνος μιᾶς ψυχῆς ἢ δοπία, πιασμένη στὸ βοῦρκο τῆς μάταια
χτυπάει σπασμωδικὰ τὰ φτερά τῆς γιὰ νὰ βγῆ καὶ νὰ κολυμπήσῃ
μέσα στὸν κυανὸν αἰθέρα. Ἡ πολιτεία κάθεται ἀπάνω του δπως τὸ
ἔφιαλτικὸν κοράκι τοῦ Πόσου. Τραγουδάει τὴν βαρειάν ἀνία τῶν
συνοικιῶν ὅπου κάποτε, δπως λέει μὲ μάνη ἀθυμητή εἰρωνεία, ἢ
στρατιωτική μουσική: χύνει λίγον ἥρωισμὸν στῆς καρδιές τῶν νοι-
κούρηδων. Τραγουδάει, μὲ σπαραγμὸν στὶν ψυχὴ τὰ ἀχρωματικά τῆς:

Ἡ διάνυ σάλπιξε στῆς αὐλές τῶν στρατώνων
Κι' δὲ πρωΐνος ἀγέρας ἐσβυνε τὰ φανάρια.

Ἡταν ἡ ὥρα ποῦ τὸ σμῆνος τῶν κακῶν ὄνειρων
Συστρέψει στὰ κρεβάτια τους τοὺς μελαχροινοὺς νέους·
Ποῦ σὰν ἔνα ματωμένο μάτι ποῦ κινεῖται καὶ πάλλει
Ἡ λάμπα κάνει μιὰ κόκκινη κηλίδα στὸ φῶς·
Ποῦ ἡ ψυχὴ, κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ κουρασμένου σώματος
Μίκειται τὴν πάλη τῆς λάμπας καὶ τῆς ἡμέρας.
Σάν ἔνα κλαμένο πρόσωπο ποῦ τὸ στεγνώνουν ἡ πνοὲς τοῦ ἀνέμου
Οἱ ἀγέρας ἥταν γεμάτος ἀπὸ τὰ φύγη τῶν πραγμάτων ποῦ φεύγουν.

Τὰ σπῆτα ἐδῶ κι' ἔκει ἀρχινοῦσαν νὰ κατνίξουν.
Ἡ κοινὲς γυναικεῖς, μὲ τὰ βλέφαρα μελανιά,
Τὸ στόμα ἀνοιχτό, κοιμώντουσαν τὸν ἡλιθιοῦ πνο τους·
Ἡ φτωχές, σέρνοντας τὰ μαραμένα καὶ κρύα βυζιά τους
Φυσοῦσαν στὰ ἔντα τῆς φωτιᾶς τους καὶ στὰ δάχτυλά τους.

Μιὰ θάλασσα ὁμίχλης τύλιγε τὰ χτίσια
Κι' οἱ ἔτοιμοθάνατοι στὰ βάθη τῶν νοσοκομείων
Ἄφιναν τὸν τελευταῖο τους φόγχο...

Τραγουδάει τὰ βράδυα τῆς. Πότες καλεῖ τὴν θλῖψι του:

Ἐσσο φρόνιμη, ὢ θλίψι μου, καὶ ἡσήχασε.
Γύρευες τὸ βράδυνάτο, κατεβαίνει:
Μιὰ σκοτεινὴ ἀτμόσφαιρα τυλίγει τὴν πόλι
Σ' ἄλλους φέροντας τὴν γαλήνη καὶ σ' ἄλλους τῆς φροντίδες.

Ἐνῷ τῶν θνητῶν τὸ ταπεινὸν πλῆθος
Κάτω ἀπ' τὸ μαστίγιο τῆς ἡδονῆς, τοῦ δημίου αὐτοῦ ποὺ δὲ χαρᾶται,
Πηγαίνει νὰ μαζέψῃ τύψεις στὴ χυδαία γιωρτή,
Θλύψι μου ἐσύ, δῶσε μου τὸ χέρι σου ἔλ^ο ἀπό δῶ,

Μακριά τους. Κύτταξε νὰ σκύβουν τὰ περασμένα χρόνια
Ἄπ^ο τ' οὐρανοῦ τὰ μπαλκόνια, σὲ ρόμπες παλεϊκές
Ν' ἀνεβαίνῃ ἀπ' τ' νερὰ ἡ χαμογελοῦσα νοσταλγία·

Τὸν ἥλιο ἔτοιμοθάνατο νὰ κοιμᾶται κάτω ἀπό μιάν ἀφίδια,
Καὶ, σάν ἔνα μακρὸν σάβανο ποὺ σέργνεται στὴν Ἀνατολή,
Ἄκοῦς, ἀγαπημένη μου, ἀκοῦς τὴ γλυκειὰ νύχτα νὰ περπατάῃ;

Τότε είνε ἡ ὥρα ἡ ἀγαπημένη στὰ ὄνειρα :

Εἶνε γλυκύ, μέσ^ο ἀπ' τὴς ὅμιχλες, νὰ βλέπῃς νὰ φωτίζῃ
Τ' ἀστρο στὸν οὐρανό, ἡ λάμπα στὸ παράθυρο,
Τὰ φτογώδη λουλούδια ν' ἀναβαίνουνε στὸν οὐρανὸν
Καὶ τὸ φεγγάρι νὰ ρίγνη τὴν ωχρή του μαγεία.
Θὰ ἰδω ἄνοιξες, παλοκαίρια, φθινόπωρα·
Κι' ὅταν ἐφθῆ ὁ κειμῶνας μὲ τὰ μονότονα χίονια
Θὰ κλείσω παντοῦ πόρτες καὶ παράθυρα
Γιὰ νὰ κτίσω μέσα στὴ νύχτα τὰ μαγικά μου παλάτια.
Τότες θὰ ξαναϊδῶ τοὺς κυανοὺς ὄφες
Τοὺς κήπους, τ' ἀναβρυτήρια νὰ κλαῖνε στὰ μάρμαρα,
Φιλιά, πουλιά ποὺ νὰ τραγουδοῦνε μέρα καὶ νύχτα...

"Ομως ἡ νύχτα τῆς πολιτείας δὲν ἀφίνει τὴν ψυχὴ στὴ φεμιβαστικὴ ἀνὴρή ἡδονὴ τῶν σιωπηλῶν ὄνδρων. Τὰ γαλανά δνείσαται, τὰ περασμένα μὲ τὴς ξεχωριατισμένες ὁρίπτες, ἡ ἥρεμες νοσταλγίες, ἡ χύμαιρες ποὺ χορεύουνε μέσα στὸ ωχρὸ σεληνόφως—ἄλλοιμον! δόλια τὰ ὥραια καὶ ἀπαλὰ πένθιμα πράματα πνίγουνται, χάνουνται μέσου στὴν κτηνώδη νύχτα τῆς βουερῆς πολιτείας ποὺ τὰ φῶτα ἀνάβουνε τὴς μακριές σειρές τους, ποὺ τὰ κέντρα ἥχοιν ἀπὸ μουσικές καὶ φωνές, ποὺ οἱ δρόμοι γεμίζουνε ἀπὸ πόρνες κι' ἀπὸ κλέφτες κι' ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ τρέχουνε σὰν τὰ κτήνη νὰ μεθύσουνε καὶ νὰ διασκεδάσουν.

Δυστυχισμένος ὁ ποιητὴς τί νὰ σκεφθῇ τότε; Σκέπτεται τοὺς δύμοιούς του, δλους τοὺς δυστυχισμένους:

"Ολοὺς ὅσους χάσανε ἐκεῖνο ποὺ δὲν ξαναβρίσκεται
Ποτές! Ποτές! κείνους ποὺ ποτίζονται μὲ δάκρυα
Καὶ θηλάζουν τὸν Πόνο σὰν μιά καλὴ λύκαινα,
Τ' ἀχαμνὰ δρφανὰ ποὺ μαραίνουνται σὰν τὰ λουλούδια!

Τοὺς αἰχμαλωτισμένους, τοὺς νικημένους!... Τόσους ἄλλοις ἀκόμα! "Ολοὺς ὅσους γιὰ τοὺς δρούσους ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος λέει:

— la morte è pigra e tardi!

Η πολιτεία τὸν κρατάει σφιχτὰ μέσα στὰ σκληρὰ νύχια της.

Μάταια τὸ λογικό μου θέλησε νὰ πιάσῃ τὸ πηδάλιο,
‘Η τρικυρία παῖζοντας, κατάστρεψε τὴς προσπάθειές μου,
Κι’ ἡ ψυχή μου χόρευε, χόρευε, σαπιοκάραβο
Χωρὶς κατάρτια, πάνω σὲ μιὰ τερατώδη καὶ ἀτέρμονη θάλασσα.

Αὐτὸς εἶνε ὁ πρόδογος τῆς τραγωδίας τῶν «Λουκουδιῶν τοῦ Κακοῦ».

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

‘Η διάφορες ψυχικὲς καταστάσεις ἀπὸ τῆς ὅποιες περνάει ὁ ποιητὴς μέσα στὴν ζωὴ τῆς στυγνῆς πολιτείας, φερόμενος σὰν ναυάγιο ἀπὸ τὰ σκοτεινά της κύματα, —ψυχικὲς καταστάσεις κάθε μία τῶν δοπίων εἶνε καὶ μιὰ πρᾶξι τῆς τραγωδίας τῶν «Λουκουδιῶν τοῦ Κακοῦ», —πέρονοντας μιὰ λογικὴ καὶ φυσικὴ σειρὰ ἔξελιξεως δίνουντες στὸ βιβλίο ἔνα σύνολο δεμένο ψυχολογικὰ καὶ τὸ κάνουντες ἔνιι καθηδέρη, ζοφερὸ καθηρέφτη τῆς ἀθλιότητας τοῦ αἰσθαντικοῦ ἀνθρώπου μέσα στὴν ζωὴ. ‘Η ψυχικὲς αὐτὲς καταστάσεις ποῦ παρελαύνουν πένθιμα καὶ σοβαρά, —μοιραῖς πρόσωπα τοῦ οίκου μενικοῦ δράματος ποῦ λέγεται Ζωή, —εἶνε ἡ Συναίσθησι τῆς ἀνυπαρξίας τῆς Εὐτυχίας, ἡ Ἡδονὴ τοῦ Πόνου, ἡ Ἄνια, ἡ Ἀνάγκη τῆς Λησμοσύνης καὶ, στερνὴ καὶ φυσικὴ συνέπεια, ἡ Ἐκκλησι τρόπος τὸν Θάνατο.

A ·

‘Η τραγωδία δὲν ἀρχίζει μὲ καμιαὶ μελαγχολικὴ ἀνάμνησι παλιῶν εὐτυχισμένων ἡμερῶν. Μοτίβο τῆς δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ μποῦν οἱ στίχοι τοῦ Δάντη :

— Nessum maggior dolore
Che ricordarsi del tempo felice
Nella miseria —

‘Η εὐτυχία στὴν Μπωντελαριακὴ ποίησι δὲν εἶνε τὸ χαμένο καὶ τὸ ζωῆς: εἶνε ὁ ἥσκιος τῆς διάνεφικτος. Ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπαρή μὲ τὴν ζωὴ διαποτέλεσε τὴν πεζὴ πρωγματικότητα. Γεμάτη δονέρατα, ἔχοντας γύρω της ἔνα χορὸν ἰδεωδόν χιμαρῶν ντυμένων μὲ ρόμπες ρόδινες καὶ γαλάζιες, —φτερωτῶν χιμαρῶν ποῦ σχημάτιζαν γύρω της ἔνα θριαμβικὸ κύκλο νεότητας καὶ ὁμορφιᾶς, ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητὴ ἐζύριμησε μαζύ τους πρὸς τὴν κοιλάδα τῆς ζωῆς, πρὸς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, πρὸς τὸν Ἡλιο. ‘Ομως ὁ ἥλιος ἔδυνε καὶ ἡ ψυχὴ, ἀποιλιάτικη, παρθένα, ἀφελὴς νόμισε πῶς θάταν δυνατό, τρέχοντας κατόπι τοῦ φωτός, νὰ πιάσῃ στὰ δάχτυλά της τὰ χρυσᾶ νήματα τῶν φευγαλέων ἀχτίδων :

“Ἄσ τρέξουμε πρὸς τὸν ὄρεῖοντα, βραδυάζει, ἀς τρέξουμε γρήγορα,
Γιὰ νὰ πιάσουμε μιὰ τουλάχιστο λοξῆ του ἀχτίδα !

Τὸ κηρυγμὸν ἡταν μάταιο κι' ἡ ψυχὴ στάθηκε ἀποσταμένη,
φοβισμένη μπρὸς στὴ μεγάλη νύχτα ποῦ κατέβαινε :

Μά κηρυγάω μάταια τὸν θεό ποῦ φεύγει·

Ἡ ἀκατανίκητη νύχτα ἐγκαθιστάει τὴν αὐτοχρονία τῆς,

Μαύρη, ὑγρή, θανατερή καὶ γιομάτη φίγη...

Τὸ μοτίβον αὐτὸν τὸ βρίσκει κανεὶς μὲ τὴς φυσικές του παραλλαγὲς καὶ τὸ φυσικό του ἔστελγμα σκορπισμένο μέσα στὴς σελίδες τῶν «Λουλουδῶν τοῦ Κακοῦ». Εἶνε ἡ βάσι, μπορεῖ νὰ εἰπῃ κανεὶς, τῆς Μπωντελαιριακῆς ποιήσεως. «Οσο προχωρεῖ ὁ ποιητὴς μέσα στὴ ζωὴ τόσο καὶ τὸ μοτίβον αὐτὸν γίνεται καὶ πειὸ πικρότερο. Ἡ νεαρὴ ἔκπληξ δίνει πλέον τόπο σὲ μιὰ παθητικὴ ἐγκαρφέρησι. Ὁ ποιητὴς ἀποκτᾷ τὴν βεβιαότητα ὅτι ἡ εὐτυχία εἶνε ἀνέφικτη. Σιδερένιοι νόμοι ωμομέζουν τὴ ζωὴ κι' ἀπ' τῆς ἀλυσίδες της εἶνε ἀδύνατο νὰ ἔφερεν ὅ ἄνθρωπος. Μόνο τὰ παιδά καὶ οἱ τρελλοὶ μποροῦν νὰ εὐτυχήσουν, λέει ὁ Σοπενχάουερ. Ὁ Μπωντελαίο προσθέτει : καὶ οἱ ἀνίδεοι. Οἱ κοινοὶ καὶ οἱ καθημερινοὶ ἄνθρωποι μποροῦν νὰ εἶνε εὐτυχεῖς γιατὶ δὲ ζητᾶντε τίποτα μέσα στὴ ζωὴ ἀλλ' ἀρκοῦνται νὰ τεντώνουν τὸ χέρι τους καὶ νὰ πέρνουν ὅτι ἡ Ζωὴ βάζει μπροστά τους. Οἱ ἀλλοὶ δῆμοι, οἱ αἰσθαντικοὶ καὶ γεμάτοι φαντασία ἄνθρωποι ποῦ, βλέποντας μὲ ἀδιαφορία ὅτι ἡ ζωὴ μαζεύει μπροστά τους, ἀναζητῶν μέσα στοὺς κυανοὺς κόσμους τὸ ἐνδότερο ὅνειρό τους, νοιώθουν πῶς μιὰ σκληρὴ Μοίρα ἀρέσκεται νὰ παῖξε μ' αὐτοὺς ἀπομακρύνοντας, τὴν ὥρα ποῦ νομίζουν ὅτι τὴν ἀγγίζουν, τὴν εὐτυχία. Μία βαρειὰ καὶ πονεμένη ἀτονία καὶ κούρασι πιάνει τὸν ποιητὴ στὸ ἄκαρο αὐτὸν παιχνῖδι :

Οἱ ἔραστες τῶν πορνῶν

Εἶνε εὐτυχισμένοι, εὐδάμενοι καὶ χορτάτοι·

«Οσο γὰ μένα, τὰ χέρια μου εἶνε κουρασμένα

Μὲ τὸ νὰ ἔχουν περιπτυχθεῖ τὰ σύγνεφα.

Εἶνε χάρις στ' ἀσύγκριτα ἀστέρια,

Ποῦ λάμπουνε στὰ βάθη τῶν οὐρανῶν,

Ποῦ τὰ τυραγνυσμένα μου μάτια δὲ βλέπουνε

Ηαρὰ ἀναμνήσεις ἡλιών.

Μάταια θέλισα τοῦ ἀπειρου

Νὰ βρῶ τὴ μέση καὶ τὸ τέρμα·

Κάτου ἀπὸ δὲν ἔρω ποιὸ πύρινο μάτι

Νοιώθω τὰ φτερά μου ν' ἀναλυώνουνε ...

Πέφτοντας μοιδαία στὴν καθημερινότητα τῆς ζωῆς ὁ ποιητὴς
μοιάζει μὲ τὸν Ἀλάβαστρο, τὸ μεγάλο λευκὸ ποντὶ πιάνουνε
κάποτες οἱ ναυτικοὶ γιὰ νὰ διασκεδάσουν βλέποντάς το νὰ περ-
πιτάρῃ κατὰ ἔνα ἀστεῖο τρόπο στὸ χατάστρωμα ἐνῷ λίγο πρὶν
παρακολουθοῦσε τὸ καράβι πετῶντας μεγαλόπρεπα καὶ ὑπερήφανα
πάνω ἀπὸ τὰ κύματα :

«Ο ποιητὴς εἶνε δῆμοις μὲ τὸν πρίγκιπα αὐτὸν τῶν νεφῶν

Ποῦ παῖξε μὲ τὴ καταιγίδα καὶ εἰρωνεύεται κείγον ποῦ τὸν σημιαδεύει·

CHARLES BAUDELAIRE.

Ἐξόριστος στὴ γῆ ἀνάμεσα στὰ περίγελα τοῦ κόσμου

Ἄδυνατεῖ νὰ περπατήσῃ γιατὶ τὸν ἐμποδίζουνε τὰ γιγάντια φτερά του.

Ἄδυνατῶντας νὰ βρῇ τὴν εὐτυχία μέσα στὴν πεζὴ ζωή, μέσα σ' ἔνα κόσμο διεφθαρμένο, ὥφελιμιστικό, ἀρρωστημένο καὶ κτηνώδη, ὁ ποιητὴς μάταια προσπαθεῖ ν' ἀνυψώσῃ τὴν ψυχή του ὃς τοὺς γαληνιοτέρους κόσμους ὅπου κατοικοῦν οἱ σοφοί :

Εὔτυχισμένος ἔκεινος ποῦ μπορεῖ μ' ἔνα δυνατὸ φτερό

Νὰ ἔξοριμήσῃ πρὸς τοὺς φωτεινοὺς καὶ γαλήνιοὺς κόσμους !

Ἐκείνος τοῦ δοτού ἡ σκέψεις, ὅπως οἱ κορυδαλοί,

Πετάνε ἐλεύθερα πρὸς τοὺς πρωΐνοὺς οὐρανούς,

Ποῦ φτερουγῆς εἰ πάνω ἀπ' τὴν ζωή...

ἢ νὰ νοιώσῃ :

Τὸ χριστιανικό του αἷμα νὰ κυλάῃ ωυθικά ...

Τὴν πίστι δὲν τὴν ἔχει πειὰ καὶ γιὰ νᾶχη κανεὶς τὴ γαλήνη τοῦ σοφοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ κλείσῃ ἑρμητικὰ τὴν πόρτα του στὸν ἥχοντος ποῦ ἔχουνται ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ στὰ ὄντειρα ποῦ θέλουν νὰ πετάξουν πρὸς αὐτήν. Ἄλλ' αὐτὸ πῶς εἶνε δυνατὸ σ' ἔναν ποιητή, δηλαδὴ σὲ μιὰ ψυχὴ πλασμένη ὅχι νὰ λογικεύεται ἀλλὰ νὰ παθαίνεται, ὅχι νὰ καθηδηγῇ τὴ ζωὴ ἀλλὰ νὰ φέρεται ἀπὸ αὐτήν, ὅχι νὰ πίνῃ τὴ ζωὴ σὰν μιὰ πτιζάνη, ἀργὰ καὶ ἐγκαρφερητικά, ἀλλὰ νὰ μεθάη ἀπὸ τὸ δυνατὸ κρασὶ τῶν ὄντειρων ; Ἄλλοιως θάξεις τὸν κόπο νὰ ζῇ κανεῖς ;

Φύλαξε τὰ ὄντειρά σου.

Οἱ σοφοὶ δὲν ἔχουνται τέτοια τόσο ώραια ὅσο οἱ τρελλοί.

Ἐστω κι' ἀν πρόκειται νὰ πονάῃ κανεὶς ἀπὸ τὴ συνεχῆ διάψευσί τους.

Αὐτὴ εἶνε ἡ ἐπωδὸς τῆς πρώτης πρᾶξεως τῆς τραγωδίας.

Β'

Γιατὶ ὑπάρχει μιὰν ἀληθινὴ ἥδονὴ καὶ σ' αὐτὸν ἀκόμα τὸν πόνο. Ὁ ποιητὴς, ὅπως ὁ φτωχὸς μοναχὸς Τζοβάννι, ὁ διασπιλεμένος ἀπὸ τὸν Δόκτωρα Πονηρὸν (στὴν Ἀνθρώπινη Κωμῳδία), ἀρέσκεται «στὴ θελητικὴ χιμαιρικότητα τῶν πραγμάτων καὶ στὴν πονεμένη ἥδονὴ τοῦ ζεῖν». Χωρὶς νὰ φτάνῃ κανεὶς στὰ ἄκρα ποῦ ἔφτανε ὁ Μπετούβεν ὁ δοποῖος, κατὰ τὸν Fiereus Gevaert, ἔξηγιαγε τρόπους ν' αἴξαίνῃ τὴν θλῖψι τῆς ζωῆς του γιατὶ, ὅπως ἔλεγε, ἦταν ἀναγκαῖα στὴν τέχνη του, ὁ Πόρνος εἶνε κι' αὐτὸς στοιχεῖο ζωῆς καὶ μέγις παράγων τέχνης. «Οταν δὲ περάσῃ ἡ πρώτη του δυσάρεστη δομὴ ἔτειλγεται σὲ ἥδονή.

Δὲν ξεύφω ἀν αὐτὸν συμβάνει γιατὶ στὺς φλέβες μας ρέει ἀκόμα τὸ αἷμα αἰώνων διοκλήρων Χριστιανισμοῦ (αἰώνων ποὺ είδαν ἀνθρώπους νὰ πηγαίνουν μὲ κυρά καὶ μὲ ἔκστασι στὰ μαρτύρια), ἢ ἀν πρόκειται περὶ Σαδισμοῦ, δηλαδὴ μεταστροφῆς τοῦ

νευρικοῦ συστήματος τοῦ ἀνθρώπου σὲ τρόπο ποῦ νὰ βρίσκῃ τὴν ἡδονὴ στὰ σύνορα τοῦ πόνου, ἀλλ᾽ εἶνε βέβαιο ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ζοῦνε περισσότερο μὲ τὰ νεῦρα παρὰ μὲ τοὺς μυῶνες πέφτουνε σὲ μιὰν ἔκστασι ἡδονικὴ ὅταν ὁ πόνος τοὺς σφίγγει καὶ τοὺς συστρέφει καὶ, ὅταν δὲν τὸν προκαλοῦν μόνοι των, ἀρέσκουνται νὰ κάνουν πεὶ μακρύτερη, πεὶ μεγαλύτερη τὴν δύναμι του, βασινίζοντας οἱ ἵδιοι τῆς ἡθικές τους πληγές... Δὲν ξεύρω πῶς ἡ ἐπιστήμη ἔξηγε τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἀλλὰ εἶνε βέβαιο πῶς ὑπάρχει καὶ εἶνε ἀκόμα βέβαιο πῶς δὲν περιορίζεται στὸν ἡθικὸ ἀλλὰ ἔκτείνεται ἵστα μὲ τὸν φυσιολογικὸ πόνο. Οἱ πνιγόμενοι ποῦ, λένε, ὅτι νοιῶνται μιὰν ἡδονὴ συνοδευόμενη ἀπὸ ρεῖσι τῶν γεννητηρίων ὁργάνων, οἱ ἀνθρώποι ποῦ εὑρίσκουν ἡδονὴ στὸν νὰ τυραγγοῦνται, ποῦ ἀρέσκουνται στὴν ταπείνωσι, ποῦ εὐχαριστοῦνται στὸν νὰ ταλαιπωροῦνται, οἱ ἀνθρώποι οἱ ὅμιοι μὲ τὴν γυναικὶ ἐκείνη τοῦ Μπουζέ ἡ ὅποια, στὴν ἔρωτησι: — Πῶς τὸν ἀγαπᾶς ἀφοῦ σὲ δέονται; ἀπαντοῦσε μὲ τὸ ἀπροσδόκητο, καὶ ὅμως πόσο ἀνθρώπινο, — Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸν ἀγαπῶ, — ὅλοι οἱ τύποι τῶν ἀναχωρητῶν, τῶν μιαρτύρων, τῶν παραγγωρισμένων, τῶν δειλῶν καὶ ἀτυχῶν ἐψωτευμένων, τῶν ὑστερικῶν, τῶν σαδιστῶν, τῶν καλλιτεχνῶν βαζούντε τὴν ἡδονὴ τοῦ πόνου ἀνώτερα ἀπὸ τὴν ὑγιειῆ καὶ φυσικὴ ἡδονὴ. Τὴν παθολογικὴν αὐτὴν ἡδονὴν τοῦ πόνου, τοῦ πόνου τοῦ δυνατοῦ, τοῦ τυραγγικοῦ, τοῦ Πόνου ποῦ ἀπομνήσαει τὸ αἷμα ὅπως ἡ ἀράχνη ἀλλὰ καὶ τοῦ γι' αὐτὸ τόσο ἀγαπητοῦ, τὴν βρίσκει κανεὶς ἀνομολογουμένη στὴν «Vampire» τοῦ Μπωντελαίρ:

Ἐσύ, ποῦ σὰ μιὰ μιαχαιριά,
Μπῆκες στὴν παραπονετική καρδιά μου·
Ἐσύ, ποῦ δυνατὴ σάν ἔνα κοπάδι
Δαιμόνων, ἥρθες, τρελλή καὶ στολισμένη,

Τὸ ταπεινωμένο μου λογικό
Νὰ κάνης κρεβάτι σου καὶ χτῆμα·
— Ἀτιμη ποῦ μαζύ σου είμαι δεμένος
— Οπως ὁ κατάδικος μὲ τὴν ἀλυσσίδα,

— Οπως, ὁ ἐπίμονος ὁ παίχτης μὲ τὸ παιχνίδι,
— Οπως ὁ μέθυσος μὲ τὴν μποτίλια,
— Οπως τὰ σκουλήκια μὲ τὸ ψωφῆμα,
— Καταραμένη, καταραμένη νᾶσε!

— Ικέτεψα τὸ γρίγυρο σπαθί
Νὰ ξανακαταχτίσῃ τὴν ἐλευθερία μου.
Κι' εἴπα στὸ ὕπουλο δηλητήριο
Νὰ βοηθήσῃ τὴ δειλία μου.

— Αλλοίμονο! τὸ δηλητήριο καὶ τὸ σπαθί
Μὲ περιφρόνησαν καὶ μοῦ εἶπαν:
— «Δένε εἰσ' ἄξιος ν' ἀπολυτρωθῆς ἐσὺ
— Απ' τὴ σκλαβιά σου τὴν καταραμένη,

“Ηλίθιε ! — ἀπὸ τὰ νύχια τῆς
“Αν σ' ἐλευθέρωναν ἡ προσπάθειές μας,
Τὰ φιλιά σου ^{θ'} ἀνάσταναν ξανά
Τῆς αίματορουφήχτρας σου τὸ πτῦμα !»

Η «ἡδονὴ στὸν πόνο» φτάνει ως τὸν παροξυσμὸν στοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ποῦ, ὅπως δὲ Μπωντελαίρ, ζοῦνε στὸ περιθώριο τῆς ζωῆς καὶ οἱ δόποι, ἔχοντας μιὰ φαριναρισμένη φαντασία, μία ψυχὴ ἔτσι λεπτὴ ποῦ δονεῖται ως τὰ καλάμια τῶν βάλτων σὲ κάθε πνοὴ ἀγέρα, καὶ μιὰ διανοητικότητα βασανισμένη καὶ ὀραιοπαθῆ, ἀδυνατοῦντα νὰ ἐγκαρπεῖσθαι στὴν κοινὴ τύχῃ ποῦ τοὺς ἐπεφύλαξε ἡ Μοῖρα. Προικισμένοι μὲ τὸ στοιχεῖο τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ ἑαυτοῦ των, (dedoulement), περνᾶντες τὴν χωρὶς ἐξωτερικὰ γεγονότα ζωὴ τους ἐξετάζοντας ἢ παρατηρῶντας τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό τους ζῶντα μέσου στὴν καθημερινὴ ζωὴ. Στὴν ἄχαρη αὐτὴν αὐτοεξέτασι δὲν ἀφίνουν καμμιά τους πρᾶξι ποῦ νὰ μὴν τὴν κρίνουν, κανένα ἐνοχλητικὸν ἔργωτημα ποῦ νὰ μὴν ἀποτείνουν στὸν ἑαυτό τους. Κι' ἐπειδὴ κυττάζουν πάντα πρὸς τὸ ἐξωτερικό τους εἶναι μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τους καὶ μέσα ἀπὸ τὸ πρᾶσμα τῆς διανοητικότητός τους, περνᾶντες τὴν ζωὴ τους θρηνῶντας ἢ ἀηδιάζοντας τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό τους ὁ δόποις ἔρπει κι' αὐτὸς μέσα στὴν καθημερινὴ ζωὴ — σὰν ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Κι' ἡ ηδονὴ τους συνίσταται ἀκριβῶς στὸ νὰ ἐπαναλαμβάνουν μονότονα, χαιρέκακα, ἐπίμονα στὸν ἑαυτό τους πῶς ή ζωὴ του εἶνε χυδαία, πῶς τὰ ὄντειρά του εἶνε χιμαρικά, ἔτιμοι πάντα νὰ τὸν εἰδωνευτοῦν γιὰ κάθε του ὑποχώρησι, νὰ τὸν ἀηδιάζουν γιὰ κάθε του συμβιβασμὸν μὲ τὴ ζωὴ καὶ νὰ τοῦ ἀναξύσουν τὴς πληγὲς ποῦ ξητάει νὰ τὴς ἐπονλώσῃ μὲ τὰ βάλσαμα ποῦ ἔχουν σόνομα : γυναῖκα, ἀλκοόλ καὶ τὰ παρόμοια.

Εἴμαι ἡ πληγὴ καὶ τὸ μαχαιρί !
Εἴμαι ἡ μπάτσα καὶ τὸ μάγουλο !
Εἴμαι τὰ μέλη καὶ τὸ βασανιστήριο
Καὶ τὸ θῆμα καὶ ὁ δήμιος μαζὲν.(!)

(!) Ἐδῶ πρέπει γὰρ μιλήση πανεὶς γιὰ τὴ γυναικα ἐκείνη, τὴν Μαύρη Ἀφροδίτη, ὅπως τὴν ὄνομαζε ὁ Μπωντελαίρ, στὴν δόποια εἶνε ἀφιερωμένα καὶ γιὰ τὴν δόποια εἶνε γραμμιένα τὰ περισσότερα τραγούδια τῶν «Λουλουδίων τοῦ Κακοῦ», — γιὰ τὴ γυναικα ποῦ ἐγέμισε τὴν ἐρωτικὴ ζωὴ τοῦ ποιητῆ. Ἡταν μιὰ κρεόλη, μὲ ἀρκετά κοινὴ ὥμιορφια καὶ ἀρκετὰ κοινὰ ἡθη. Οἱ μὲν λένε πῶς τὴν εἰχε φέρει μαζύν του ἀπὸ τὸ μοναδικὸν ταξεῖδι ποῦ ὁ ποιητὴς ἔκανε στὴ νεοτητά του στῆς Ἰνδίας, σταλμένος ἀπὸ τὴν οἰκογένεια του γιὰ πρακτικότερα στάδια, κι' οἱ δὲ πῶς τὴν εἰχε συναντήσει στὰ Παρισινὰ πεζοδρόμια ὅπου αὐτὴ σεργότανε. «Οπος κι' ὅν ἔχει τὸ πρᾶγμα εἶνε βέβαιο πῶς ἡ γυναικα αὐτὴ ἐξήσκησε μεγάλη ἐπιφροὴν πάνω στὸν Μπωντελαίρ. Όξει πρὸς αὐτὸν δὲν ἔχει παρὰ νὰ κυττάξῃ πανεὶς τὰ τραγούδια ποῦ ἔγραψε γι' αὐτήν. Ο ἔρως αὐτὸς τοῦ Μπωντελαίρ ἦταν ἔνα πάθος τυραγικό, ἀφωτημένο καὶ ἀρκετά παράξενο γιὰ ένα ἀνθρώπο οπως ὁ Μπωντελαίρ, δηλαδὴ μὲ τέτοια φαριναρισμένη διανοητικότητα καὶ τέτοιο λεπτὸ αἰσθητικισμό. Τὸν ἀποδοφοῦντες ὄλόκληρον.

Κάτω ἀπὸ τὸ ἀτλαζωτά σου τὰ σκαρπίνια,
Κάτω ἀπὸ τὰ θελκτικὰ μεταξωτά σου πόδια,

Γεμίζουν τὴ ζωή τους ὅλη μὲ τὸ ἀνάξυνσμα καὶ τὴν ἀπόλαυσι τοῦ Πόνου των. Ἐπειδὴ εἶνε ἄρρωστες ψυχῆς ἀδυνατοῦν νὰ κατανήσουν τὴν ὑγιείαν. Ἐπειδὴ καλλιεργοῦν τὸν πόνο τοὺς εἶνε ἀδύνατο νὰ κατανήσουν τὴ χαρά. Ὅγεια καὶ χαρὰ εἶνε γι' αὐτοὺς κλῆρα τῶν ἀνίδεων καὶ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων. Ἡ ηδονή, ἡ δέξια ἔγκεφαλικὴ ἥδονή ποῦ τοὺς δίνει ὁ πόνος, οἱ μεγάλοι καὶ σκοτεινοὶ κόσμοι ποῦ ἀνοίγει στὴν ψυχή τους, τὸ χάσμα ποῦ ἔκτείνει μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἄλλου κόσμου τὸν δρόπο ἀηδιάζουν γιατὶ ζεῖ σὲ συμβιβασμὸ μὲ τὴ ζωή: ὅλα αὐτὰ τοὺς κάνουν νὰ βλέπουν πρὸς τὸν πόνο ὡς πρὸς μιὰ σκοτεινὴ καὶ παντοδύναμη θεότητα, κι' οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ οἱ χωρὶς πίστι γίνονται οἱ λάτρεις καὶ οἱ φανατικοὶ τοῦ μεγάλου πνεύματος τοῦ Πόνου, τοῦ πνευματικοῦ πόνου τὸν δρόπο ἔτσι ὑπέροχα κι' ἔτσι τραγικὰ ἀπεικόνισε δ Γκύζης... Προσκυνοῦν τὸν Πόνο ὅχι πλέον μὲ τὴν ἔγκαρτέρησι τοῦ Ἱώβ πρὸς τὸν Ἱεροβάτην : «Ο Κύριος μοῦ τὸ ἔδωκε, δ Κύριος μοῦ τὸ ἀφήρεσε εὐλογημένον εἴει τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου», μά μὲ μιὰ ἀποδοχὴ στὴν δρόπια εὐτυχία :

Εὐλογημένος νὰ είσαι, Θεέ μου, ποῦ δίνεις τὸν Πόνο
Σάν ἔνα θείο φάρμακο στής μιαρότητές μας
Καὶ σάν τὸ καλλίτερο καὶ τὸ πειδὸν ἀδολο νέκταρ
Ποῦ προετοιμάζει τοὺς δυνατοὺς στής θείες ἥδονές !

Ἐγὼ βάζω τὴ μεγάλη μου χαρά,
Τὴ μεγαλοφυΐα μου καὶ τὴ μοῖρα μου...

Αὐτὸ κι' ἔκανε. Στὴ γυναικα αὐτὴ ποῦ δὲν εῖχε νὰ δώσῃ στὸν ποιητὴ παρὰ μόνο ἔνα σῶμα ποῦ ἤτανε σάγα «χάλικιο ἄγαλμα» ὁ Μπωντελαΐρ γονάτισε δουλικά, χωρὶς κανένα ἐγωϊσμὸ καὶ χωρὶς καμιαὶ ὑπερηφάνεια. Ἐγίνε σκλήριος της καὶ ξενόρουμε πῶς ἡ γυναικα αὐτὴ τοῦ φέρθηκε πάντα μὲ τὴ σπληρότητα καὶ τὴν ἀδιαφορία τῶν ἑταρῶν ποῦ βρίσκουνε ἥδονή στὸ νὰ τιναγοῦντε τὰ θύματα τους. Τὸν ἀπομυζοῦσα οἰκονομικῶς καὶ τὸν ἀπατούσε μὲ τὸν πρῶτο τυχόντα... Ἀλλὰ τὸ πάθος τοῦ Μπωντελαΐρ ἤταν τόσο τυφλό, τόσο ἀτίθασσο στὴ λογικὴ ποῦ ὁ ἀνθρωπὸς αὐτὸς, μολονότι ὑπέρερε σάν πολασμένος κάτω ἀπὸ τὴ δεσποτεία αὐτῆς, μολονότι αἰσθανόταν τὴν πληγὴν τῆς ὑπερηφάνειας του ν' ἀνοίγη ὄλοενα καὶ περισσότερο, ἀδυνατοῦσε νὰ ἀποτινάξῃ ἀπὸ πάνω τοὺς τὸν χαλινὸ ποῦ τοῦ γινόταν ὅλο καὶ πειδὸν βαρύτερος. Τὴν ἀγαποῦσε δρόπια ὁ μεθύσος τὸ οἰνόπνευμα. Τὴν ἀγαποῦσε ἀκόμα καὶ γιατὶ τὸν ἔκανε νὰ ὑποφέρῃ.

Καὶ λατρεύω, ὡς τέρας ἀσπλαχνο καὶ σκληρό !
‘Ως κι' αὐτὴ σου τὴν ψυχότητα ποῦ σὲ κάνει πειδὸν φροφη !

‘Αντικρύζουμε ἐδῶ μιὰν ἄλλη πλευρὰ τῆς ἥδονῆς αὐτῆς στὸν Πόνο ποῦ βρίσκεται στὰ «Λουσλούδια τοῦ Κακοῦ». Βλέπουμε τὸν ποιητὴ τους νὰ σφραγίζῃ κάτω ἀπὸ τὰ νύχια τῆς Ἐταίρας καὶ νὰ φιλῇ ταυτόχρονα τὰ χέρια ποῦ τοῦ ματώνουν τὴν καρδιά. Νοιώθει τὴν ἀπειρον ἀθλιότητά του καὶ τὴν ἀθλιότητα αὐτὴ ἡ ἄρρωστη ψυχή του τὴν ἀναζητάει. Ἡ ψυχή του σέρνεται στὰ πόδια της γιατὶ αἰσθάνεται μιὰν ἀκατανίγητη ἀνάγκη νὰ πονέσῃ—ὅλο καὶ πειδὸν δυνατά :

‘Οτι χρειάζεται στὴν καρδιάν αὐτὴ τὴ βαθειά σάν τὴν ἀβύσσο, Είσαι έσσι, Λαϊδη Μάζβεθ, ψυχὴ δυνατὴ στὸ ἔγκλημα,
‘Ονειρο ἐνὸς Αἰσχύλου ἀνθισμένο σὲ κλίματα βαρετιά...

Συνειθίζει ὅμως κανεὶς σ' ὅλα—ῶς καὶ στὸν Πόνο !

Φτάνει ἐποχὴ ποῦ ἡ ψυχὴ ἡ δροία ἐδόνησε σ' ὅλους τοὺς πόνους, ἡ δροία ἐρούφηξε ὃς τὸν πάτο τὸ πικρὸν αὐτὸν κρασὶ τῆς πονεμένης ἔδονται πετάει μὲν κουρασμένο κίνημα ἀπὸ τὸ χέρι τῆς τὸ κύπελλο καὶ ἀπομένει κακομοιριασμένη, στυλώνοντας τὰ μάτια τῆς γυάλινα πρός τὸ κενό, τὸ μεγάλο κενὸν τῆς ζωῆς. Ἀπὸ τὴν ζωὴν δὲν ἔχει πειὰ στὰ χείλια παρὰ μιὰν ἀνούσια γεῦσι, ἀπὸ τὸν πόνο παρὰ μιὰν νάρκη δύσνηρή. Μιὰ βαρεύα ἀτονία καὶ ἀκατανίκητη ἀνία, μιὰν ἄρρωστη ἀτονία καὶ χαύνωσι, μιὰν τέλεια ἀδιαφορία κ' ἔνα μεγάλο κενὸν διαδέχονται τὸ μάταιο σφάδασμα τῆς ψυχῆς μέσα στὴν ζωή. Κουρασμένη ἀπ' ὅλα — ἀπὸ τὴν μάταιη τῆς εὐτυχίας ἀναζήτησι, ἀπὸ τὸ ἔκούσιο πλήγωμά της, — δὲν αἰσθάνεται πειὰ παρὰ τὴν ἀνάγκη τῆς Γαλήνης.

Κατσουφιασμένο πνεῦμα, ποῦ ἀλλοτες ἀγαποῦσες τὴν πάλη,

Ἡ ἑλπίδα, ποῦ τὸ σπηροῦντι τῆς ὑπεδαύλιζε τὴν δρμή σου,

Δὲ θέλει νὰ σὲ κεντήσῃ πειά! Ξαπλώσου χωρὶς ντροπή,

Παληάλογο ποῦ σκοντάφτεις σὲ κάθε ἐμπόδιο.

Ἐγκαρτέρησε καρδιά μου· κοιμήσου τὸν ὥπνο τοῦ κτίγνους.

Ἡ ζωὴ ὅλη φαίνεται τότε σὰν ἔνα βροχερὸν καὶ κρύο δειλινό. Ἡ μεγάλη μέσα στὸν κόσμο μοναξιὰ καθίζει πάνω στὴν ψυχὴν ὅπως τὸ λυκόφως τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ πένθιμο στὴν κρύα γαλήνην ἔρημων δωματίων.

“Οταν ὁ οὐρανὸς χαμηλὸς καὶ βαρὺς πιέζει σὰν ταφόπετρα

Τὸ πνεῦμα ποῦ στενάζει θῦμα τῆς μεγάλης ἀνίας,

Καὶ ποῦ ὁ ὄρεζοντας ἀγκαλιάζοντας ὅλο τὸν κύκλο

Μᾶς χύνει μιὰν ἡμέρα μαύρη πειὸν πένθιμη κι' ἀπὸ τὴς νύχτες;

“Οταν ἡ γῆ μετατρέπεται σὲ μιὰν εἰρητή ὑγρή,

Μέσα στὴν ὁποία ἡ Ἑλπίδα, δμοία μὲ νυχτερίδα,

Χτυπάει τοὺς τοίχους μὲ τὸ δειλὸν φτερό της

Καὶ τὸ κεφάλι τῆς σ' ὄροφές σαπισμένες:

“Οταν ἡ βροχὴ ἔδειπλώνοντας τὰ τεράστια δίχτια της

Μιᾶς μεγάλης φυλακῆς μιμεῖται τῆς κιγκλίδες,

Κι' ἔνας βουβός λαός ἀπὸ ἄτιμες ἀράχνες

Τεντώνει τοὺς ἴστούς του στὰ βάθη τοῦ μυαλοῦ μας,

“Ακούγονται νὰ χτυπάνε μανιασμένες καμπάνες

Ποὺ ἔπαστελνούν στὸν οὐρανὸν ἔνα ἀπαίσιο οὐρλασμα,

Σὰν πνεύματα πλανητικά καὶ χωρὶς πατρίδα

Ποὺ βάλνουνται νὰ στενάζουν μ' ἐπιμονή.

— Καὶ μαρράν φέρετρα, χωρὶς τίμπανα καὶ χωρὶς μουσικές,

Περνᾶνε σιγανά ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου· ἡ Ἑλπίδα,

Νικημένη, κλαίει, καὶ ἡ Ἀγωνία φριχτή, δεσποτική

Πάνω στὸ σκυμένο μου κεφάλι μπήγνει τὴν μαύρη τῆς σημαία.

Τὸν φοβερό, τὸν ἐφιαλτικὸν κόρο ποῦ κάθεται βαρὸν σὰ μο-
λῦβι πάνω στὴν ψυχή, τὴν Ἀγωνία ποῦ αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ ριγμένη
μέσα στὸ κενό, — ὅμοια μὲ τὴν ἀγωνία τοῦ ἀνθρώπου ποῦ βλέπει
στὸ ὄντειρό του πᾶς πέφτει σὲ μὰ τρομερὴν ἀβύσσο, — τὴν συγγῆ
Ἀδιαφορία ποῦ πηγάζει ἀπὸ τὴν πειδὸν βαθειὰ ψυχικὴ κούρασι—
τοὺς βλέπει κανεὶς νὰ περνᾶνε μέσα ἀπὸ τὴς σελίδες τῆς Μποτελαι-
ριακῆς ποιήσεως σὰ μὰ βουβὴ Λιτανεία ποῦ δοιαπορεῖ φαντασμα-
τικὴ μέσα σὲ μὰν ἔρημο...

Σὲ μὰ τέτοια ψυχικὴ κατάστασι φιγμένος ὁ ἀνθρωπὸς κυττάζει
πρὸς τὴν ζωὴν δπος κυττάζει κανεὶς ἀπὸ ἔνα θαυμὸν παράθυρο ἔναν
ἔρημο μέσα στὴν βροχὴν καὶ τὴν ὑγρασία δρόμο: χωρὶς διάθεσιν νὰ
βγῇ ἔξω καὶ μὲ μὰν ἀπειλη ἀνίᾳ γιατὶ δὲν ἔχει νὰ ἀσχοληθῇ μὲ
κάτι. Ὁταν ἡ σκέψη του στρέφεται πρὸς τὰ περασμένα βλέπει τὴν
ψυχὴν του σὰν ἔνα τάρο σκοτεινὸν καὶ ὑγρὸν ἀπὸ τὸν ὅποιο ἀναδίδεται
μὰν ὀσμὴ σήψιες. Τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ διασκεδάσῃ μὰ τέτοια
ψυχικὴ κατάστασι. Γυάλινα ἀτονα τὰ μάτια βλέπουνε πρὸς τὴς χί-
λιες ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς κι' ἔνα κοινωνικό χασμούρημα προδίδει
τὴν ἔλλειψη στὴν ψυχὴν περιεργείας καὶ ἔνδιαφέροντος. Η ἡμέρες
περνᾶνε σὰν ἀλυσσοδεμένες: βαρειά, ἀργά, μινότονα.

Τίποτε δὲ μοιάζει σὲ μάκρος τὴς χωλές ἡμέρες,

“Οταν κάτου ἀπὸ τὴς βαρειές νιφάδες τῶν κιονερῶν χρόνων

‘Η Ἀνία, τέκνο τῆς κατηφοῦς ἀδιαφορίας,

Πέρνει τὴς ἐκτάσεις ἀθανασίας.

“Οσοι δὲν ἔχουν στὴς πολιτείες τοῦ Βορρᾶ δὲν μποροῦν νὰ
νοιώσουνε βαθειὰ τὸ συναίσθημα αὐτὸν τῆς ἀπειλῆς Ἀνίας ποῦ
πειάνει τὸν ἀνθρώπῳ ὅταν ἔχει τὴς ποικίλες ζωές της κι' ἔγνω-
ρισε ἔκεινο ποῦ σ' ἔνα στίχο μου δνομάζω

. κάθε γιορτῆς ἐπαύριο.

“Οταν δὲν ἔχει κανεὶς κανένα σκοπὸ στὴν ζωὴν του καὶ ξεῖ ἀπλῶς
τὴν ἡμέραν γιὰ τὴν ἡμέραν ὅταν μάθῃ μὲ τὴν δική του τὴν πεῖρα
ὅτι τὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ ρομάντζου τοῦ ἔρωτα εἶνε προδοσία
ἢ κόρος· ὅταν στραγγίσῃ τὸ ποτῆρι τῶν ἡδονῶν κι' εῦρῃ στὸ βάθος
του ἀντὶ τῆς εὗτυχίας τὴν ἀηδίαν ὅταν γνωρίσῃ τὴ μονοτονία τῶν
διασκεδάσεων καὶ τὴν πικρίαν τῶν ἔπειλυμένων αὐγῶν μέσα στὴς
δποιες βρίσκεται μὲ μὰν ἀσχημη γενοῦ στὸ στόμα κι' ἔνα μεγάλο
κενὸ στὴν ψυχή· ὅταν στὰ πένθιμα δειλινά, ποῦ χτυπᾶνε ἡ καμπάνες
τῶν ἐσπερινῶν καὶ πέφτει μονότονα, ἀργά, ἐκνευριστικά ἡ βροχὴ
στὰ τζάμια τῆς καμάρας του, βρεθῆ μόνος, — μόνος μὲ τὸν ἑαυτό
του,—κι' ἀρχίσῃ μᾶζη του τὴν πένθιμη ἔκεινη συνομιλία γιὰ τὰ πε-
ρασμένα ποῦ δὲ θὰ ξανάρθουν πειά, γιὰ τὰ ὄντειρα ποῦ ἔπειριστή-
κανε, γιὰ τὰ χρόνια ποῦ περάσανε χωρὶς νὰ φέρουνε τὴν εὐτυχία,
γιὰ τὸ παρὸν τὸ γεμάτο μονοτονία, γιὰ τὸ μέλλον τὸ σκονεινὸ ποῦ
δὲν ἔχει νὰ φέρῃ κανένα καλό,—τότε αἰσθάνεται μὰν ἀπειρη ἀηδία
γιὰ ὅλα—καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του,— μὰ ἔντονη ἀνάγκη νὰ κλείσῃ
τὴς πόρτες του στὴν ζωὴν καὶ νὰ μείνῃ σ' ἔνα σκοτάδι ξαπλωμένος

κάπου, σάν εἶνα ζῶο ἀρρωστημένο, χωρὶς νὰ σκέπτεται τίποτα...
Ζηλεύει κανεὶς τότε τὴν τύχη :

τῶν πειδ ἄθλιων ξών
ποῦ μποροῦν νὰ βυθίζουνται σ' ἔνα ἡλικιόν πνο,
Ἐτσι ἀργά ποῦ ἔτενή γεται τὸ κουβάρι τοῦ καιροῦ !

‘Η ἡμέρες φαίνουνται ἀτέλειωτες στὴν ψυχὴ τὴν ἀηδιασμένη
ἀπ' ὅλα. ‘Η ἐσπάτερη γνῶσι ὅτι τίποτα, τίποτα δὲν μπορεῖ ν' ἀλλάξῃ
τὴν κατάστασι αὐτῆ, ὅτι τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ τῆς δώσῃ ἔνα κά-
ποιο ἔνδιαιφέρο καὶ μιὰ χαρὰ ἀφοῦ ἡ θλῖψι ἀναβλίζει ἀπὸ μέσα μας :

«καθὼς οἱ ἀναβόλοι ἀπὸ τὴν θάλασσα»,

ἡ συναίσθησι πᾶς παντοῦ, ὅπου καὶ νὰ πάῃ, θὰ συναντήσῃ «τὰ
ἴδια καὶ τὰ ἴδια», ὅπως λέει μὲ μιὰ πονεμένη στωϊκότητα ὁ Παν-
τελῆς Χόρν,—ὅλα αὐτὰ φέρονται τὴν ψυχὴ σ' ἔνα παροξυσμὸ δύνης
ποῦ πλησιάζει πλέον πρὸς τὴν τρέλλα, τὴν πλέον τραγικὴ γιατὶ^τ
εἶνε ἡ τρέλλα ποῦ αἰσθάνεται κανεὶς νὰ τοῦ ἔρχεται ὅταν, στὸν πνο
του, νοιώθει νὰ τὸν πνύγει ἔνα ἐπιαλτικὸ βάρος :

Γιὰ νὰ σηκωσθῇ κανεὶς ἔνα τέτοιο βάρος,
Σίσυφε, θὰ χρειαζότανε τὸ κουφάτιο σου !

‘Ο Βιλιέ ντελ Ἰλ Ἀντάμι φαντάστηκε σ' ἔνα ἀπὸ τὰ παράξενα
διηγήματά του, ὃς τὸ μεγαλύτερο βάσανο, τὸ βάσανο διὰ τῆς ἐλπίδος.
Περιγράφει ἔνα φυλακισμένο ἀπὸ τοὺς Ιεροεξεταστὲς ποῦ τοῦ
ἀφίνονται, τάχα ἀπὸ ἀπροσεξία, ἀνοικτὴ τὴν πόρτα τῆς εἰρκτῆς του,
ποῦ βρίσκεται μέτρα δλόκληρα κάτω ἀπὸ τὴ γῆ, καὶ τὸν ὅποιο οἱ
δύμιοι του συλλαμβάνουν ὅταν, ὑστεροῦ ἀπὸ τρομερὰ καρδιοχτύπια
καὶ κολασμένη ἀγωνία, νομίζει τὸν ἕαυτό του ἐλεύθερο ἔξω ἀπὸ
τοὺς παχεῖς τοίχους τῆς φυλακῆς του. ‘Ο Βιλιέ ντελ Ἰλ Ἀντάμι,
ξαναπέργοντας τὸ θέμα αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀντίστροφο πλευρά, θὰ μπο-
ροῦσε νὰ μᾶς εἴχε δώσει μιὰν ἀπειρῶν τραγικὴ εἰκόνα, τὴν εἰκόνα
τοῦ ἀνθρώπου ὃ ὅποιος δὲν μπορεῖ πει ἀντὶ νὰ ἔχῃ καμμίαν
ἐλπίδα. Τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου ὃ ὅποιος «καταραιμένος κοινο-
βίτης, κατοικεὶ καὶ πηγανιούρχεται ἀπὸ μιὰν αἰωνιότητα σ' ἔνα ἀπαί-
σιο κελλί» : τὴν ψυχὴ του. Τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ξενώνει πᾶς
οὔτε ἡ χαρά, οὔτε ἡ καλωσύνη, οὔτε ἡ ὑγιεία, οὔτε ἡ εὐτυχία
μποροῦν νὰ φωτίσουν μιὰ μέρα τὴν ψυχὴ του καὶ ποῦ, ἀπὸ τὸν
καλὸ ἄγγελο τῆς εὐτυχίας, τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ φωτὸς δὲν ζητάει πλέον
παρὸν τῆς προσευχῆς του :

‘Αλλ ἀπὸ σένα, ἄγρελε, δὲν ζητάω παρὸν τῆς προσευχῆς σου,
‘Αγγελε ὅλο εὐτυχία, χαρά καὶ φῶς !

‘Η ἀνία εἶνε πικρότερη ἀπὸ τὴν ὁδύνη. ‘Η ὁδύνη εἶνε στοι-
χεῖο ζωῆς· ἡ ἀνία εἶνε ἔνα ἀρνητικὸ κατ' ἔξοχὴ στοιχεῖο. Μοιάζει τὰ
ξωτικὰ ἔκεινα ἄνθη τῶν ὅποιων τὸ ἀρώμα εἶνε δηλητήριο. Χαιρέ-
κακο πνεῦμα, εἶνε αὐτὸ ποῦ κτυπάει εἰρωνικὰ τὰ παράθυρά μας
μαζὶ μὲ τὴ βροχή, εἶνε αὐτὸ ποῦ μπαίνει ἀγάλια - ἀγάλια στὴν

Le prophète

Le Soleil S'et le Couvent d'un Cripe, Comme la
Le Soleil de mon âme enmitouflé-toi d'ombre,
Dors ou fume, à ton gré; Sois muette, Sois sombre,
Et plonge tout entier au goûter de l'Éternel;

Tu t'aimes ainsi! Pourtant si ta veug ajoit d'hai,
Comme un être déjagé ~~sortant~~ d'une
Qui sort ~~de la~~ pénombre,
C passer aux bieg que la Folie encombre,
C'est bien! Charmant poignard, j'aillis de ton étui!

Allume ta prunelle à la flamme des lustres;
Allume le désir dans les regards des rugbres;
Toit de toi m'est plaisir morbide ou pétulant.

Sois à que tu voudras, nuit noire, rouge aurore,
Il n'est pas une fibre en tout mon corps tremblant
Qui ne dise : Ô mon cher Belpébitch, je t'adore!

Charles Baudelaire

Suprême-Méda
(sans date)
Note journal.
dans
je connais à cœur
de l'enfer violet.

κάμαρά μας ὅταν εἴμαστε μόνοι καὶ πέρνει ἀθόρυβα μιὰ καρέκλα
ἄντικρύ μας καὶ μᾶς μιλάει μὲ τὴν μονότονην κι' ἐκνευριστικήν φωνήν
του γιὰ δλέες μας τῆς ἀθλιότητες καὶ ποῦ μᾶς θυμίζει ὅτι ζητᾶμε να
ξεχάσουμε, εἶνε αὐτὸν ποῦ ὅταν βάνουμε στὸ νοῦ μας νὰ κάνουμε
κάτι μᾶς ψυχρίζει ἀποθαρρυντικά: Γιὰ ποιὸ λόγο!... Γιὰ ποιὸ
λόγο!... Ἡ ἀνία εἶνε χειρότερη κι' ἀπὸ τὸν κόρο. Ὁ κόρος μπορεῖ
καὶ δίνει τὸν κτηνώδη ὑπνο, τὸν χρωτασμὸν τὸν ἥλιθιο. Ἡ ἀνία ὅμως
ἔχει χρωτηριστικό της τὴν Ἀνησυχίαν. Ὁ κόρος εἶνε ἀγαθὸς γίγας.
Ἡ ἀνία εἶνε μιὰ μέγαιρα. Δὲν χτυπάει ὡς τὴν ἀναισθησίαν κεντάει
νῶς τὸν παροξυσμό. Ὑπουρῇ, ἔρπουσα, ἀπηνής:

'Απὸ τὸ αἷμα ποῦ χάνουμε
Μεγαλώνει καὶ δυναμώνει.

"Οπως δερμάτης, ἐπιτίθεται κι' αὐτὴ ἀπὸ τὴν βάσι τῆς ψυχῆς μας.
Μᾶς συνοδεύει ὅπου κι' ἀν πάμε. Στὰ ταξείδια μας, εἶνε μὲ τὴς
ἀποσκευές μας κι' αὐτή. "Οταν νομίζουμε πῶς εἴμαστε μόνοι, εἶνε
δίπλα μας. Στὸ φῶς, ἀπλώνει τὴ σκιά της. Ἡ διαφορής παρουσία της
καθίσταται στὸ τέλος ἀνυπόφορη. Παρόμοια μὲ τὰ δχληρά, ἐκνευρι-
στικὰ ἔντομα ποῦ βουτίζουν στὴ γαλήνη τῶν καλοκαιρινῶν μεσημε-
ριῶν ἐμποδίζοντας τὸν ὑπνο, ή Ἀνία, μονότονη, ἐπίμονη πηγαινο-
έρχεται μέσα στὸ μυαλό μας καὶ κάνει τὴ ζωὴ ἀφόρητη. Μάταια
προσπαθοῦμε νὰ τὴν χάσουμε μέσα στὸ συνωστισμὸν τῶν γιορτῶν,
νὰ τὴ διασκεδάσουμε στὰ κέντρα τῶν γυναικῶν καὶ τῶν μουσικῶν,
νὰ τὴν σύρουμε, γιὰ νὰ ξεχωρίσῃ, σὲ ταξείδια καὶ σὲ τόπους και-
νούργιουν. Ἐκεῖ ποῦ νομίζουμε πῶς τὴν ἔξαπατήσαμε ἀκοῦμε τὴ
συριστική, ἀσθματικὴ φωνή της νὰ μᾶς λέη πῶς παντοῦ εἶνε τὰ ἴδια
καὶ πῶς δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ μετακινηθῇ κανεὶς ἀνώφελα...

Καὶ ἀρχίζει τότε ἡ ἄχαρη πάλη τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ φάντασμα
αὐτὸν τῆς ἀνίας του, πάλη ποῦ μοιάζει καταπληκτικά μὲ τὴν προ-
σπάθεια ποῦ θάκανε κανεὶς νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν ἴδιο του τὸν ἵσκιο
ἢ τὸ κουτὸ στριφογύρισμα τῶν σκυλιῶν ὅταν πασκίζουν ν' ἀπελευ-
θερωθοῦν ἀπὸ κάποιο τενεκὲν δεμένο στὴν οὐρά τους. Ζητᾶνε νὰ
τὴν βγάλουν ἀπὸ πάνω τους μὲ τὰ σπασμωδικά κινήματα ἐκείνων
ποῦ σκίζουν τὸ πουκάμισό τους γιὰ ν' ἀναπνεύσουν πειδὸν πλατύτερα.
Δαιμονισμένοι, στρέφονται στὴ Ζωὴ καὶ ζητᾶνε ὅχι πλέον τὴν
εὐτυχία ἀλλὰ τὴ λήθη...

Δ·

Σὲ ποιὸ φίλτρο, σὲ ποιὸ κρασί, σὲ ποιὰ πιζάνη,
Μποροῦμε νὰ πνίξουμε τὸν παληὸν αὐτὸν ἐχτρό,
Τὸν καταστροφέα καὶ τὸν λαίμαργο σὰν τὴν ἑταίρα,
Τὸν ὑπομονητικὸ σὰν τὸ μυρμήγκι;
Σὲ ποιὸ φίλτρο; — σὲ ποιὸ κρασί; — σὲ ποιὰ πιζάνη;

"Ο Μπωντελαὶ τὸ ἀναζήτησε σ' διὰ αὐτά,—καὶ σ' ἄλλα ἀκόμα.
Ἄπὸ μιὰ φιλικὴ βέβαια αἰδώ, τελείως ὅμως ἀνώφελη ὅσο
καὶ πουριτανική, δ Θεόφιλος Γκωτιέ ἐζήτησε στὸν πρόλογο τῶν «Λου-

λουδιῶν τοῦ Κακοῦ», λίγο μετά τὸν θάνατο τοῦ Μπωντελαίρ, νὰ διαφεύσῃ τὴ φρήμη ποῦ εἶχε περιτυλίξει τὸ ὄνομα τοῦ ποιητῆ καὶ τοῦ τὸν παράσταινε στὸν κόσμο ὡς ἔναν ἀνθρώπο ποῦ εἶχε προστρέψει σ' ὅλους τοὺς «Τεχνιτοὺς Παράδεισον»: στὸ ἀλκοόλ, στὸ ὅπιο, στὸ χασίς, καὶ ἄλλους ἀναζητῶντας τὴ διέγερσι τῆς κουρασμένης φαντασίας του καὶ καὶ ἄλλους τὴν πρόσκαιρην εὐτυχίαν. Κατὰ τὸν ἀγαθὸν Τεό, δὲ Μπωντελαίρ ἐθεωροῦσε τὴν προσφυγὴν στὰ δηλητήρια αὐτὰ ὡς «μιὰ ἀσεβῆ προσπάθεια γιὰ νὰ ξεφεύγῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν πόνον τὸν ἀναγκαῖον.» Ἐὰν πραγματικὰ ἡ φρᾶσι αὐτὴ εἴνε τοῦ Μπωντελαίρ τὰ «Λουλούδια τοῦ Κακοῦ» εἴνε ἐδῶ γιὰ νὰ τὸν διαφεύσουν. «Η Μπωντελαίριακή ποίησις δὲν σταματᾷ ὅλη σὲ ὅ,τι ἀποκάλεσα «Ηδονὴ τοῦ Πόνου.» Οἱ τίτλοι: «Ἐξέγερσις καὶ Θάνατος ποῦ συναντοῦνται στὶς ὑστερογένες σελίδες τῶν «Λουλουδιῶν τοῦ Κακοῦ» δείχνουνε ἀρκετὰ καθαρὰ τὴν ψυχικὴν ἔξελιξιν τοῦ ποιητὴ ποῦ ὑμνοῦσε τὸν Πόνο «σὰν τὸ καλλίτερο καὶ τὸ ποιὸ ἀγνὸν νέκταρ.» Ἀλλως τὲ δὲν ἔχει παρὰ νὰ ξεφυλλίσῃ κανεὶς ἀπλῶς τὶς σελίδες τῶν «Λουλουδιῶν τοῦ Κακοῦ» γιὰ νὰ ἰδῃ ὅτι δὲ Μπωντελαίρ δὲν ἐπέρασε ὅλη τὸν τὴν ζωὴν ἀποδεχόμενο τὸν Πόνο ὡς τὸν ἀναγκαῖον ἔξιλασμό γιὰ τὶς «μιαρότητές μας.» Ο καθολικισμὸς τοῦ Μπωντελαίρ δὲν ἥτανε στὴν καρδιά του ἀλλὰ στὴ διανόησί του. Ἦτανε δηλαδὴ ἔνας εἰδος ἀλιθητικῆς στάσεως (attitude esthétique) τὴν ὃποια δὲ καιρὸς καὶ ἡ μιζέριες τῆς ζωῆς του ἀνέλαβαν νὰ ἔξαλεψουν. Τὴν μάσκαν αὐτὴ τῆς ἐγκρατερήσεως ποῦ ἀρεσε στὸ διανοητισμό του καὶ στὴν ἐπερηφάνειά του ἡ Ζωὴ τοῦ τὴν ἀρήσεσε καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ ποιητὴ φαίνεται ὅποιο καὶ εἶνε: ἔνα ἀπείρως πονεμένο πρόσωπο τὸ δέσποιο συσπάται ὁδυνηρά. Ο στοίχισμός του δὲν εἴνε παρὰ ὡς πόθος. Η διανόησί του καὶ ἡ ἐπερηφάνειά του ἔτειναν πρὸς ἀντὸν ἀλλ' ἡ ψυχὴ του, ἀνθρώπινη, ζητοῦσε νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ πόνου μὲ τοὺς σφραδισμοὺς ποιητικοῦ ποῦ τὸ κρατάει κανεὶς στλαβθμένο στὰ χέρια του. Θὰ ἥθελε νῦτανε κι' αὐτὸς ὅπως δὲ Λόν Ζουάν του στὴν κόλασι:

«Ολόρθος καὶ λίσιος μέσος στὸν ὀπλισμό του, ἔνας μεγάλος πέτρινος ἀνθρώπος Στεκότανε στὸ πηδάλιο κι' ἔκοβε τὸ μανδρό κῶμα·
Μὰ δὲ γαλάνιος ἥρωας, σκυμένος πάνω στὴ σπάθη του,
Κύττατε τὸ κύμα ν' αὐλακώνῃ καὶ ἀδιαφοροῦσε στὰ γύρω του.

«Ἐτσι κι' αὐτός, ἐπερήφανος καὶ στωϊκὸς σὰν ἔνας εὐγενής ἄλλων ἐποχῶν, θὰ ἥθελε ν' ἀδιαφορῇ στὰ γύρω του καὶ σὲ τὴν πήματα τῆς Μοίρας. Η αλιθητική του καὶ ἡ ψυχική του μαξὸν ἀδυναμία τὸν ἔκαναν νὰ θαυμάζῃ καὶ νὰ ποθῇ νὰ ἥτανε ἔνας ἀπὸ τοὺς κοντοτιέροι τοῦ Ιταλικοῦ Κουνατροσέντο,—ψυχρός, ἀναίσθητος κι' ἔτοιμος πάντα νὰ ἀντιμετωπίξῃ τὴ δυστυχία καὶ τὸν θάνατο μὲ ἔνα μάτι γαλάνιο, γεμάτο ἀδιαφορία καί, περισσότερο, περιφρόνησι. Θαυμάζει κανεὶς ἰδίως δέ, τι δὲν εἴνε καὶ ἡ πονεμένη δύσο καὶ λεπτή, γυναικεία ψυχὴ τοῦ ποιητὴ ἀφίνει πολλὲς φροὲς τὴν «αἰλιθητικὴν» αὐτὴ στάσι γιὰ νὰ φανῇ ὅποια εἴνε:

Πάρε με, βαγόνι! Πάρε με, φρεγάτα!

Μακριά! Μακριά ἀπ' ἐδῶ....

Πόσο μακρυά είσαστε, παράδεισοι ἀρωματισμένοι,
"Οπου κάτω ἀπὸ ἔνα κυανὸν οὐρανὸν δλα δὲν εἶνε παρὰ ἀγάπηι καὶ χαρά,
"Οπου δ, τι ἀγαπᾶμε εἶνε ἄξιο νὰ ἀγαπηθῇ!
"Οπου ἡ καρδιά βυθίζεται στὴν πειδὸνή νὴδονή!
Πόσο είσαστε μακρυά, ἀρωματισμένοι παράδεισοι!

Θᾶποεπε νὰ μιλήσῃ πλατειὰ κανεὶς γιὰ τὴν «αἰσθητικὴ» τοῦ Μπωντελαΐο καὶ νὰ κάνῃ πλατειὰ τὸν παραλληλισμὸ τοῦ τί ἥθελε νὰ ἱτανε καὶ τοῦ τί ἱτανε. Ως καλλιτέχνης τοῦ ἀρεσε νὰ κινῆ τὴν ἔκπληξι καὶ τὴν σκανδαλισμένη περιέργεια. Ως καλλιτέχνης ἔτεινε πρὸς τὴν ἀπάθεια τῶν Ἰνδῶν φακίδων καὶ πρὸς μία ψυχὴν καὶ εἰδωνικὴ ἔνταντι τῆς ζωῆς. Εξητοῦσε γιὰ τὸν ἑαυτό του:

. . . τῆς εὐγενικὲς πόζες

Τῶν μεγάλων σφιγγῶν τῶν ξαπλωμένων στὰ βάθη τῶν ἐρήμων,
Ποῦ φαίνονται νὰ κοιμοῦνται σ' ἔνα ὄνειρο ἀτέλειωτο.

"Ηθελε νὰ εἶνε ὡς ἔνας εὐγενικὸς «μπλαζὲ» ποῦ δὲν τείνει πειὰ παρὰ στὴ γαλήνη:

Μισῶ τὸ πάθος καὶ τὸ πνεῦμα μοῦ κανεὶς κακό...

Στὴν ἀνησυχία του τὴν μάσκα τῆς ἀδιαφορίας. Ὁ Βυρωνισμός του εἶνε ὅλως παιδικός. "Οταν μιλεῖ μὲ ἔνα στόμφο ποῦ κινεῖ τὸ χαμόγελο γιὰ πράγματα φριχτά, γιὰ νεκροὺς «χαρούμενους» γιὰ βρυκόλακες ποῦ ἔρχονται νὰ ἐκδικηθοῦν σατανικὰ καὶ παγερά, μοιάζει τὰ παιδιά ποῦ κάνουν κάποια μακάβρια φάσα γιὰ νὰ τρομάξουν ἔνα δημοιό τους καὶ ποῦ, ἀπὸ τὴ δύναμι τῆς αὐθυποβολῆς, νοιώθουνε, πρῶτα αὐτά, τὰ δόντια τους νὰ τρίζουν ἀπὸ τὸν φόβο. "Α! μὲ ποιὰ ἐπερηφάνεια μᾶς παρουσιάζεται σὰν στοιχειωμένος «ιπουριπούλας»...

Σὰν τοὺς δαίμονες μὲ τ' ἄγρια μάτια,
Θὰ ξαναγυρίσω στὴν κρεβατοκάμαρά σου
Κι' ἀθόρυβα θὰ γλυτερήσω πλάσι σου
Μαξὺ μὲ τῆς σκιές τῆς νύχτας...

«Παραξενος ἔραστής» θὰ ἥθελε νὰ βασιλεύῃ στῆς ψυχὲς τῶν γυναικῶν διὰ τοῦ τρόμου φαντάζεται ὄργια τραγικὰ καὶ φοβερά, δαγκάματα ὑπεροχικά, περιπτέξεις κολασμιένες· ὄνειρείνεται ἥδονὲς ἀμαρτωλὲς καὶ, καταργῶντας τὴν βασιλεία τῆς ψυχῆς, ἴμυνει τὸ πονηρόν σῶμα τῆς Ἐταίρας.

Θὰ ἥθελε ἀκόμα νὰ εἶνε ἔνας Νιτεστής, ὅχι μέσα στὴ ζωὴ καὶ στὴ δράσι μὲταξὺ τῶν παθῶν καὶ τοῦ πόνου πρὸς τοὺς δποίους νὰ κύπτῃ κάποτε ὅχι μὲ ἐνδιαφέρο ἀλλὰ μὲ μιὰ διασκεδαστικὴ περιέργεια καὶ πέρνει τὸ ὑφος μεφιστοφελικὸν τσιτσερόνε γιὰ νὰ μᾶς περιδιαβάσῃ ἀνὰ τὴν ζωὴν καὶ τῆς ἀθλιότητές της. Νομίζει πῶς τὸν ἀκούει κανεὶς νὰ ἀρθρώνῃ μὲ μιὰ παγερή εἰδωνία τὴν φράσι τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἐπιδεικνύουν πανοράματα: "Εδῶ, κύριοι, βλέπετε..."

"Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ εἶνε μία «τάσι» καὶ ὅχι μία διάθεσι. "Οπως εἴπα στὴν ἀρχὴ τῆς μελέτης ἀντῆς ἡ βαθύτερη καὶ ἡ ἀληθινὴ ἐπο-

μένως ούσία τῆς ποιήσεως τοῦ Μπωντελαίρ βρίσκεται όταν θελήσῃ νὰ τὴν κυττάξῃ κανεὶς κάπως προσεκτικότερα, όταν σκαλίσῃ τὴν ἐπιφάνεια. "Ω! δὲν ἔχει νὰ κονδαστῇ κάνοντάς το. Δὲν ἀπαιτεῖται μεγάλη συγκέντρωσι καὶ ἔρευνα γιὰ νὰ τὴν εἴναι... "Αν ἀποσπάσῃ τὴν μάσα ποῦ καὶ νει τραγικοὺς μορφασμοὺς θὰ ίδῃ ἐνα πρόσωπο βουτηγμένο στὰ δάκρυα. Θὰ ίδῃ:

"Ενα νηστικὸ σαλτιμπάγκο ποῦ ἐπεδείνωνε τὰ τσαλίμα του
Καὶ τὸ γέλοιο του τὸ βρεγμένο ἀπὸ ἀόφατα δάκρυα,
Γιὰ νὰ κάνῃ τοὺς χυδαίους νὰ γελάσουν.

"Ο Μπωντελαίρ ἐπονοῦσε κι' δ πόνος του δὲν εἶνε στωϊκός. Ή ψυχὴ του, ψυχὴ ποῦ ἐπέρασε ἀπ' ὅλες τῆς καταστάσεις, ἀπὸ τὴ συναισθησι τῆς ἀνυπαρξίας τῆς εὐτυχίας, ἀπὸ τὴν ὑστερικὴ ἥδονή του πόνου καὶ ἀπὸ τὴν ἀνυπόφορη ἀνία, ποῦ τὴν ἔκανε σὰ μιὰ νυχτερίδα νὰ κτυπάῃ τὰ φτερά τῆς στοὺς τοίχους τῆς μονοτονίας καὶ τοῦ γνωστοῦ, φυσικὸ ἥτανε ν' ἀναζητήσῃ τὴ Λήθη σ' ὅτι μποροῦσε νὰ τοῦ τὴν δώσῃ. Καὶ τὴν ἀναζητήσε. Στὸ ιστορικὸ πλέον Ὁτὲλ Πιμοντάν ἐσύγχυνε περισσότερο ἀφ' ὅτι πιστεύει ὁ ἀγαθὸς Γκωτιέ. "Ο Αμπέλ Ερμάν μᾶς δίνει σ' ἔνα του κοινωνικὸ μυθιστόρημα καὶ διὰ τοῦ στόματος μᾶς ἔταίρας τὴν εἰκόνα τοῦ παφάζενου ποιητὴ, ποῦ δὲν εἶνε ἄλλος ἀπὸ τὸν Μπωντελαίρ, ὅταν, μαζὶ μὲ μερικοὺς ἄλλους, ἐπήγιανε γιὰ ν' ἀναζητήσῃ «νέες ἥδονές.» Μὰ δὲν χρειάζεται ἡ διαβεβαίωσι ἀντὴ γιὰ νὰ γίνῃ ἀντὸ πιστευτό. Δὲν ἔχει παρὰ νὰ κυττάξῃ κανεὶς τὰ διάφορα τραγούδια ποῦ ἀποτελοῦν τῆς τόσο ἀνθρώπινες ἀντες «Παρισινὲς Εἰκόνες» γιὰ νὰ ίδῃ τὴν ἀτμόσφαιρα στὴν δροὰ ἔξησε δ' ποιητὴς ἀναζητῶντας τὴν Λήθη. Νάτον ὅταν κατεβαίνει τὸ βράδυ στὴν τεφρὴ πολιτεία:

.... οἱ καροὶ δαίμονες στὴν ἀτμόσφαιρα
Ξυπνᾶνε βαρειά, σὰν ἐπιζειρηματίες,
Καὶ τρερουγίζοντας σκοντάκτουν στὰ παραθυρόφυλλα καὶ τῆς σκελέζ.
'Ανάμεσα ἀπὸ τὰ φῶτα ποῦ βασανίζει ὁ ἀνεμός
'Αναβεὶ ἡ Πορνεία μέσα στοὺς δρόμους.
Σὰν ἔνας μυριμηκῶνας ἀνοίγει τῆς ἔξοδους τῆς.
Παντοῦ ἀνρίγει ἔναν ἀπόκρυφο δρόμο
Σὰν τὸν ἔχθρο ποῦ ἐπιτίθεται μυστικά.
"Εδὼ κι' ἔχει ἀκούγονται νὰ βράζουν ἡ κονένες,
Τὸν θεάτρον ἡ ὄχλαλοή, τὸ ρουχάλισμα τῶν μουσικῶν.
Τὰ ξενοδοχεῖα, ποῦ ἀποζοῦνε ἀπὸ τὸ χαρτοπαίγνιο,
Γεμίζουν πόρνες καὶ παλημανθρώπους, συνενόχους των,
Κι' οἱ κλέφτες, ποῦ δὲν σταματῶνται καὶ δὲν χαρίζουνται,
Θ' ἀρχίσουν κι' ἀντοὶ τὴ δουλειά τους
Καὶ θ' ἔνοιξουν σιγανά πόρτες καὶ κάσσες
Γιὰ νὰ ξήσουνε μερικὲς ἡμέρες καὶ νὰ θρέψουνε τῆς ἐφοιμένες τους.

Πλατεῖς, κατάφωτοι ἀνοίγουνται οἱ δρόμοι μπροστά του. Τοὺς ἀκολουθεῖ ζητῶντας ἔδω κι' ἔχει νὰ διασκεδάσῃ τὴν ἀνία του. Τὰ βήματά του τὸν φέρουντε παντοῦ ὅπου ἀκούγονται ἥχοι μουσικῆς

καὶ τραγούδια καὶ φωνές. Πότε στὰ κέντρα τῶν διασκεδάσεων καὶ πότε στὰ χαροπαίγνια βλέπει τὸν ἔαυτό του:

.... ἀκουμπισμένο ψυχρό, σιωπηλό, ζηλεύοντα,
Ζηλεύοντα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν τὸ ἐπίμονο πάθος,
Τῶν γηγῶν πορνῶν τὴν θανατερή χαρά....

Γιατί αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ διασκεδάσῃ. Μάταια ἀκόμη τὴς νύχτες, ὅταν βγαίνει ἀπὸ τὰ κέντρα, ζητάει:

Νὰ κοιμήσῃ τὴ λύπη του σ' ἓνα κρεβάτι τῆς τύχης.

Παντοῦ, στὸ μέσο κάθε χαρᾶς, κάθε διασκεδάσεως ἡ Ἄνια σὰν ἔνας ζωντανὸς Θάνατος τοῦ παρούσιαζεται δείχνοντας τὸν σαρκαστικὸν μορφασμό της. Ἡ χαρὰ τοῦ φαίνεται χνδαία καὶ τεχνητή, τὰ ἔκτυφλωτικὰ φῶτα τοῦ δείχνουνε ωμὰ τῆς φυτίδες τοῦ χρόνου, τῆς φροντίδας καὶ τῆς κούρασης στὰ πρόσωπα τῶν ὅμιοιων του, ὅλα τοῦ κάνουν τὴν ἐντύπωσι βρυκολάκων,—βρυκολάκων κάποιων γνωστῶν καὶ περιασμένων.

“Υπερήφανοί μου ἀνθρωπάκηδες, παρ' ὅλη τὴν τέχνη τῆς πούντρας καὶ τοῦ κοκκιναδιοῦ,
Μυρίζετε ὅλοι σας τὸν θάνατο!....

“Ἄηδιασμένος στρέφεται τότε στὰ πράγματα ποὺ ἔχουν τὴ δύναμιν νὰ δίνουν μιὰν εντυχισμένη κατεύθυνσι στὴ σκέψη: στὸ κρασί, στὸ χασίς, στὸ ὄπιο.

Τὸ κρασί ξένρει νὰ τινύῃ τὴν πόλη θλιμα τρόγλη

Μὲ μιὰ θαυματουργὴ πολυτέλεια,

Καὶ κάνει νὰ φαίνουνται πολλὲς παραμυθένιες πόρτες

Μέσα στὸ χρυσάρι τῶν κόκκινων ἀτμῶν του,

Σάν ἔνας ἥλιος ποὺ βιασιλεύει σ' ἓναν οὐρανὸν νεφελώδη.

Τὸ ὄπιο μεγαλώνει ὅτι δὲν ἔχει τέρμα,

Μαραίνει τὸ ἄπειρο,

Μπαίνει μέσα στὸ χρόνο, τρυπάει τὴν ἥδονή

Καὶ μὲ ἀπολαύσεις μαῆρες καὶ πένθιμες

Γεμίζει τὴν φυσὴν πειότερο ἀπ' ὅσο μπορεῖ νὰ χωρέσῃ.

Στοὺς «Τεχνητοὺς Παραδέισους» ἀναλύει μὲ λεπτομέρειες καὶ μὲ ἀκριβῆ φρασεολογία τὰ διάφορα στνασθήματα ποὺ δημιουργεῖ ἡ χοήσι τοῦ ζασὶς καὶ τὴν μετάφρασι τῶν «Ἐξομολογήσεων ἔνὸς Ἀγγλου ὀπιοφάγου», τοῦ περιφήμου αὐτοῦ βιβλίου τοῦ εὐρυμαθοῦς ντὲ Κίνσεϋ, τὴν στολίζει μὲ τόσες δικές του παρατηρήσεις ποὺ δὲν μποροῦν νὰ είνε παρατηρήσεις ἔνὸς ἀνθρώπου ποὺ ἐσύγχρασε δέκα μόνον φορὲς εἰς τὴν συναθροίσεις τοῦ Ὅτελ. Πιμοντάν μὰ ποὺ προδίδονταν τὸν ἀνθρωπό ποὺ ἔκανε ἀσκετή, γιὰ νὰ μὴ ποῦμε μεγάλη, χοήσι τῶν δηλητηρίων ἀθῶν. Ὁ Γκωτιέ δὲν δείχνει πίστη στὴν διαβεβαίωσι τοῦ ντὲ Κίνσεϋ πῶς κατώρθωσε νὰ σταματήσῃ τὴ χοήσι τοῦ ὄπιου μετὰ δεκαεπτά χρόνια καὶ τὴ θεωρεῖ σὰν μὰ θυσία στὴν ἥθική καὶ στοὺς τύπους τοὺς κοινωνικούς. Γιατί νὰ

πιστέψουμε ἐμεῖς τὸν Μπωντελαὶο ὅταν φαίνεται καταρρίνων τὴν χρήσι τοῦ ὄπιον ; Ὁπωδήποτε δὲν πρόκειται ἐδῶ νὰ συζητήσουμε τὸ ζήτημα αὐτό. Λίγο ἥ πολύ, εἶνε βέβαιο πῶς ὁ Μπωντελαὶο προσέτρεξε σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς «τεχνητοὺς παράδεισους», κι' ἀφοῦ ἀηδίασε ὅλους τοὺς ἄλλους.

Στὸν ἔρωτα ζήτησα ἔναν ὅπνο γιὰ νὰ ξεχάσω
· · ·
Συχνὰ ζήτησα στὰ κρασιά τὸ ἀπατηλὰ
Νὰ μοῦ κοιμήσουν μιὰ μέρα τὸν τρόμο ποῦ μὲ τρώει.

Σ' ὅλα ἐξήτησε ὅτι μάταια παρεκάλεσε νὰ τοῦ δώσῃ ὁ Θεός :

· · · τὴ δύναμι καὶ τὸ θάρρος
Νὰ βλέπῃ τὴν καρδιὰ του καὶ τὸ σῶμα του δίχως ἀηδία !

Τίποτα ὅμως δὲν μπόρεσε νὰ τοῦ δώσῃ τὴν ποθητὴ γαλήνη καὶ τὴν εὐλογημένη λήθη. Οὔτε τὰ ὄργια, οὔτε τὸ κρασί, οὔτε τὸ χασίς, οὔτε τὸ ὄπιο δὲν μπόρεσαν νὰ τοῦ μεθύσουν τὴν Ἀνία του τῆς ὅποιας εἶνε, ἀλλοίμονο :

· · · γραμμένο της καὶ κληρα της
νὰ μὴν μπορῇ ποτὲς νὰ κοιμηθῇ κάτου ἀπ' τὸ τραπέζι,
ὅπως οἱ μέθυσοι οἱ εὐτυχισμένοι...

E'.

Ω Θάνατε, γεροκαπετάνιο, εἶνε καιρός : ἡς σηκώσουμε τὴν ἀγκυρὰ !
Ο κόσμος αὐτὸς μᾶς προξενεῖ πλήξι, ὁ Θάνατε ! Ἡς ἀνοιχτοῦμε !
Λαν δ ὁ οὐρανός κι' ἡ θάλασσα εἶνε μαύροι σὰν μελάνι,
Ἡ καρδιές μας ποῦ τῆς ξέρεις εἶνε γεμάτες ἀγτίνες !

Κέρασέ μας τὸ δηλητήριο σου γιὰ νὰ μᾶς τονώσῃ !
Θέλουμε, τόσο ἡ φωτιὰ αὐτὴ μᾶς καίει τὸ μυαλό,
Νὰ βυθιστοῦμε στὸ βάθος τῆς ἀβύσσου, εἴτε Κόλασι εἴτε οὐρανὸς εἶνε,
ἀδιάφορο,
Στὸ βάθος τοῦ ἀγνώστου γιὰ νὰ βροῦμε τίποτα καὶ νού ύργιο.

Μοιραῖοι, σοβαροί, πένθιμοι οἱ στίχοι αὐτοὶ ἔχουνε τὸν ἀργὸ καὶ βαρὺν ρυθμὸ ἐπικηδεύων ἐμβατηρίων. Ὑστερα ἀπ' αὐτοὺς ἡ σελίδα εἶνε λευκὴ καὶ τὸ τραγικὸ αὐτὸς βιβλίο τελειώνει...

ΣΤ'.

Κι' ὅμως ἡ σοβαρὴ καὶ ἀντρικὴ αὐτὴ ἔκκλησι στὸ Θάνατο δὲν εἶνε ἡ ἔκκλησι μᾶς ψυχῆς ποῦ ξετάσει σ' αὐτὸν τὴν Αἰωνία γαλήνη ὕστερα ἀπὸ τῆς μεγάλες συφροδὲς καὶ δυστυχίες τῆς ζωῆς. Τοῦ ἐπικηδείου αὐτοῦ ἐμβατηρίου οἱ τελευταῖοι ἥχοι δὲν ξεψυ-

χάνε ἀργὰ καὶ γαλήνια ὅπως τὸ ἐμβατήριο τοῦ Σοπὲν ὃπου ὁ Θάνατος φαίνεται σὰν ἔννα ἥρεμο τέόμα ὅπου τὸ Πᾶν τελειώνει. Ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητῆ, πηδῶντας στὴ Χαρόντεια βάρκα, δὲν ἔχει ἐμπρὸς στὰ μάτια της τὸ "Οօαμα τῆς ὑπεροτάτης ἀναπαύσεως, Ἡλυσίων στοὺς ἀνθηροὺς τῶν ὅποιων λειμῶνες θὰ μπορέσῃ νὰ ἔχασῃ τὴν ἀπειρονή τῆς Ζωῆς ἀθλιότητα. Ἀπομακρυνόμενη γιὰ πάντα ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ τὴ ζωὴ ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητῆ πρατεῖ ἀκόμα τὰ μάτια της ἀνοιχτὰ πρὸς τοὺς κνανοὺς κι' αἰθερίους κόσμους τῶν ὄνειρων κι' ἀντὶ ἡ λευκὴ τῆς σιλουέττα νὰ στέκεται ὅρθη καὶ νὰ κυττάζῃ στυγνὰ τὸν κόσμο ποῦ ἡ βάρκα ἀφίνει πίσω της, σὰν ἐκείνους γιὰ τοὺς ὅποιους τὸ πᾶν ἐτελέσθη, στέκεται ἀλαφρὸν κι' ἀνυπόμονη στὴν πρῶσα καὶ πηγαίνει πρὸς τὰ σκοτεινὰ παράλια τοῦ Πέραν τῆς Ζωῆς ξητῶντας μιὰν ἄλλη Ζωὴ στὶν ὅποια φιντάζεται πᾶς θεῶς νὰ βρίσκεται ὅτι ἀπελπισμένα, ἀδιάκοπα ἀναζήτησε :τὴν ΕΥΤΥΧΙΑ . . .

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ

ΜΑΣΚΑ ΤΟΥ BEAUSOLEIL.